

REPUBLIC OF SOUTH AFRICA
GOVERNMENT GAZETTE
STAATSKOERANT
VAN DIE REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA

REGULATION GAZETTE No. 3519 PRICE (GST included) 30c PRYS (AVB ingesluit) REGULASIEKOERANT No. 3519
Registered at the Post Office as a Newspaper ABROAD 40c BUITELANDS As 'n Nuusblad by die Poskantoor Geregistreer
POST FREE POSVRY

Vol. 210]

CAPE TOWN, 24 DECEMBER 1982

KAAPSTAD, 24 DESEMBER 1982

[No. 8486

GOVERNMENT NOTICE

DEPARTMENT OF CO-OPERATION
AND DEVELOPMENT

R.2726]

[24 December 1982

DEPARTMENT OF CO-OPERATION AND
DEVELOPMENT

DIVORCE COURTS—RULES

The State President has been pleased, under and by virtue of the powers vested in him by section 13 (5) of the Black Administration Act, 1927 (Act 38 of 1927), and section 10 (4) of the Black Administration Act, 1927, Amendment Act, 1929 (Act 9 of 1929), to make the rules contained in the Schedule hereto in respect of Divorce Courts. These rules shall take effect from 1 January 1983, from which date the rules contained in Government Notice R.2085 of 1967, as amended by Government Notice R.301 of 1971, shall be repealed.

SCHEDULE

TABLE OF CONTENTS

Rule

1-2 Appointment and duties of registrar.	4
3 Representation of parties.	4
4 Courts to be open to the public with exceptions.	4
5 Evidence to be given <i>viva voce</i> with exceptions.	5
6 Medium to be employed in proceedings.	5
7 Public access to records.	5
8 Judgment.	5
9 Witnesses and evidence.	5
10 Interrogatories.	6

GOEWERMENSKENNISGEWING

DEPARTEMENT VAN SAMEWERKING
EN ONTWIKKELING

R.2726]

[24 Desember 1982

DEPARTEMENT VAN SAMEWERKING EN
ONTWIKKELING

EGSKEIDINGSHOWE—REËLS

Dit het die Staatspresident behaag om kragtens die bevoegdheid hom verleen by artikel 13 (5) van die Swart Administrasie Wet, 1927 (Wet 38 van 1927), en artikel 10 (4) van die Swart Administrasiewet, 1927, Wysigingswet, 1929 (Wet 9 van 1929), die reëls vir Egskeidingshowe, vervat in bygaande Bylae uit te vaardig. Hierdie reëls tree op 1 Januarie 1983 in werking, op welke datum die reëls, afgekondig by Goewermentskennisgewing R.2085 van 1967, soos gewysig by Goewermentskennisgewing R.301 van 1971, herroep word.

BYLAE

INHOUDSOPGAWE

Reël

1-2 Aanstelling van griffier en sy werksaamhede.	4
3 Verteenwoordiging van partye.	4
4 Howe vir die publiek toeganklik met uitsonderings.	4
5 Getuienis word <i>viva voce</i> afgelê.	5
6 Voertaal by verrigtinge.	5
7 Oorkondes toeganklik vir publiek.	5
8 Uitspraak.	5
9 Getuies en getuienis.	5
10 Vraagpunte.	6

Rule	
11	Commissions <i>de bene esse</i>
12-13	Execution
14	Process of the court
15	Force of process
16	Messenger of the court
17	Service of process, notices, etc.
18	Summons commencing action
19	Endorsement of summons
20	Amendment of summons
21	Further particulars
22-25	Appearance to defend, plea, claim in reconvention and reply
26	<i>Pro deo</i> applicants
27	Discovery of documents
28	Set-down for trial
29	Trial
30	Records of proceedings
31	Applications for contribution towards costs
32	Costs
33	Review of taxation
34	Delay in prosecution of action
35	Non-compliance with rules including time limits and errors
36	Adjournment and postponement
37	Non-appearance of a party, withdrawal, dismissal, etc.
38	Rescission of judgments
39	Applications
40	Curator <i>ad litem</i>
41	Production of record, entry or document as evidence
42	Fees of registrar or clerk of the court
43	Witness expenses
44	Fees of messenger
45-46	Offences
47	Definitions
48	Saving of pending proceedings

INDEX

Subject	Rule
Action, delay in prosecution of	34
dismissal of	37
set-down for hearing	28
summons commencing	18
withdrawal of	37
Adjournment and postponement	36
Amendment of summons	20
Appearance to defend	22-25
Applications	39
<i>ex parte</i>	39
for contribution towards costs	31
Applicants <i>pro deo</i>	26
Appointment and duties of registrar	1-2
of shorthand writer	30
Attorneys' and counsels' fees	32
Claim in reconvention	22
Clerk of the court, fees of	42
Commissions <i>de bene esse</i>	11
Contempt of court	46
Contribution towards costs	31
Costs	32
contribution towards	31
Counsels' and attorneys' fees	32
Court, contempt of	46
fees	42
messenger of	16
process of	14
to be open to public	4
Curator <i>ad litem</i>	40
Defend, appearance to	22-25
Definitions	47
Delay in prosecution of action	34
Discovery of documents	27
Dismissal of action	37
Disposal of records	7
Divorce cases, register of	2
Documents, discovery of	27
Duties and appointment of registrar	1-2
Endorsement of summons	19
Entry, as evidence	41
Errors	35

Reël	
11	Kommissie <i>de bene esse</i>
12-13	Tenuitvoerlegging
14	Geregtelike prosesstukke
15	Geldigheid van prosesstukke
16	Geregsbode
17	Betekening van prosesstukke, kennisgewings, ens.
18	Dagvaarding waarby aksie begin word
19	Endossering van dagvaarding
20	Wysiging van dagvaarding
21	Nadere besonderhede
22-25	Verskyning vir verdediging, pleit en eis in rekonvensie
26	Applikante <i>pro deo</i>
27	Blootlegging van stukke
28	Plasing op die rol vir verhoor
29	Verhoor
30	Oorkondes van verrigtinge
31	Aansoeke om bydrae ter bestryding van koste
32	Koste
33	Hersiening van taksasie
34	Vertraging in voortsetting van aksie
35	Nie-nakoming van reëls, met inbegrip van tydsbeperkings en foute
36	Verdaging en uitstel
37	Nie-verskyning van 'n party, terugtrekking, afwysings, ens.
38	Nietigverklaring van uitsprake
39	Aansoeke
40	Kurator <i>ad litem</i>
41	Oorkonde, inskrywing, ens., as getuienis
42	Gelde van griffier of klerk van die hof
43	Getuiegeld
44	Gelde van die geregsbode
45-46	Misdrywe
47	Woordomskrivings
48	Hangende verrigtinge word nie geraak nie

INDEKS

Onderwerp	Reël
Aangetekende pos, betekening per	17
Aansoeke	39
<i>ex parte</i>	39
om bydrae ter bestryding van koste	31
Aanstelling van griffier en sy werksaamhede	1-2
van snelskrifskrywer	30
Advokate en prokureurs, gelde van	32
Afwysing van aksie	37
Aksie, afwysing van	37
dagvaarding waarby begin word	18
terrolleplasing vir verhoor	28
terugtrekking van	37
vertraging in voortsetting van	34
Applikante <i>pro deo</i>	26
Beskikking oor oorkondes	7
Besonderhede, nadere	21
Betekening en tenuitvoerlegging	14-17
Betekening van prosesstukke, kennisgewing, ens.	17
deur geregsbode	16-17
Blootlegging van stukke	27
Bydrae ter bestryding van koste	31
Dagvaarding, endossering van	19
terugtrekking van	37
vorm van,	14 (5)
waarby aksie begin word	18
wysiging van	20
Egskeidingsake, register van	2
Eis in rekonvensie	22
Endossering van dagvaarding	19
<i>Ex parte</i> aansoeke	39
Foute	35
Gelde	14 (6)
Gelde, getuie	43
van geregsbode	44
van griffier of klerk van die hof	42
van prokureurs en advokate	32
Geldigheid van prosesstukke	15
Geregsbode	16
betekening, ens., van prosesstukke deur	16-17
gelde van	44
Geregtelike prosesstukke	14
Getuiedagvaarding	9
vorm van	14(5)

Subject	Rule	Onderwerp	Reël
Evidence and witnesses	9	Getuie, versuim of by te woon of getuienis af te lê	9(4)
record, entry, etc., as	41	geld	43
to be given <i>viva voce</i>	5	Getuienis en getuies	9
Execution	12-13	oorkonde, inskrywing, ens., as	41
and service of process through messenger	16-17	word <i>viva voce</i> afgelê	5
<i>Ex parte</i> applications	39	Getuies en getuienis	9
Fees	14(6)	Griffier, aanstelling en werksaamhede van,	1-2
Expenses, witness	43	gelde van	42
Fees, counsels' and attorneys'	32	Hangende verrigtinge word nie geraak nie.	48
of messenger	44	Hersiening van taksasie	33
of registrar or clerk of court	42	Hof, gelde	42
witness	43	geregsbode van	16
Force of process	15	minagting van	46
Forms of summons, subpoena, warrants, etc.	14(5)	prosesstukke van	14
Further particulars	21	vir publiek toeganklik	4
Interrogatories	10	Inskrywing, as getuienis	41
Judgment	8	Kantoorure van griffier	2(10)
mode of executing	13	Kennisgewings, betekening van	17
rescission of	38	Klerk van die hof, gelde van	42
Languages, official, either may be used in proceedings	6	Kommissies <i>de bene esse</i>	11
Medium in proceedings	6	Koste	32
Messenger, fees of	44	bydrae ter bestryding van	31
of the court	16	Kurator <i>ad litem</i>	40
service and execution of process by	16-17	Lasbriewe, vorm van	14(5)
Minutes of proceedings	30	Minagting van die hof	46
Misconduct of practitioner	3(3)	Misdrywe	45-46
Mode of executing judgment	13	Nadere besonderhede	21
Non-appearance of a party	37	Nie-nakoming van reëls	35
Non-compliance with rules	35	Nie-verskyning van 'n party	37
Notices, service of	17	Notule van verrigtinge	30
Offences	45-46	Onkoste van getuies	43
Particulars, further	21	Oorkondes, beskikking oor	7
Party, non-appearance of	37	toeganklik vir publiek	7
representation of	3	van verrigtinge	30
Penalty, witness failing to attend or give evidence	9(4)	Party, nie-verskyning van	37
Plea	22	verteenwoordiging van	3
Postponement and adjournment	36	Pleit	22
Practitioner, misconduct of	3	<i>Pro deo</i> -applikante	26
Proceedings, medium to be employed	6	Prokureurs en advokate, gelde van	32
records of	30	Prosesstukke, betekening van en ten uitvoerlegging deur	
saving of pending	48	geregsbode	16-17
Process, force of	15	betekening van per aangetekende pos	17
of the court	14	geldigheid van	15
service and execution of through messenger	16-17	geregtelike	14
service of by registered post	17	Publiek het toegang tot, howe	4
Process of court	14	oorkondes	7
<i>Pro deo</i> applicants	26	Reëls, nie-nakoming van	35
Prosecution of action, delay in	34	Register van egskeidingsake	2
Public access to courts	4	Regspraktisyn, wangedrag van	3
to records	7	Rekonvensie, eis in	22
Reconvention, claim in	22	Snelskrifskrywer, aanstelling van	30
Records, disposal of	7	Straf getuie versuim om by te woon of getuienis af te lê	9(4)
of proceedings	30	Stukke, blootlegging van	27
public access to	7	Taksasie, hersiening van	33
Registered post, service of process by	17	Tale, amptelike, een van beide mag in verrigtinge gebruik	
Register of divorce cases	2	word	6
Registrar, appointment and duties of	1-2	Tenuitvoerlegging	12-13
fees of	42	en betekening, ens., deur geregsbode	16-17
Registrar's office hours	2(10)	Terrolleplasing vir verhoor, aksie	28
Representation of parties	3	Tersydestelling van vonnis	38
Rescission of judgment	38	Terugtrekking van aksie	37
Review of taxation	33	van dagvaarding	37
Rules, non-compliance with	35	Tydbepalings	35
Saving of pending proceedings	48	Uitspraak	8
Service and execution	14-17	opheffing van	38
Service of process, notice, etc.	17	wyse waarop ten uitvoer gelê word	13
by messenger	16-17	Uitstel en verdagting	36
Set down for hearing, action	28	Verdagting en uitstel	36
Shorthand writer, appointment of	30	Verdediging, verskyning vir	22-25
Subpoena	9	Verhoor	29
form of	14(5)	terrolleplasing van aksie	28
Summons, amendment of	20	Verrigtinge, hangende word nie geraak nie	48
commencing action	18	oorkondes van	30
endorsement of	19	voertaal by	6
form of	14(5)	Verskyning vir verdediging	22-25
withdrawal of	37	Verteenwoordiging van partye	3
Taxation, review of	33	Vertraging in voortsetting van aksie	34
Time limits	35	Voertaal by verrigtinge	6
Trial	29	Voortsetting van aksie, vertraging in	34
set-down of	28	Vorms van dagvaardings, getuiedagvaardings, lasbriewe, ens.	14(5)
Warrants, form of	14(5)	Vraagpunte	10
Withdrawal of action	37	Wangedrag van regspraktisyn	3(3)
of summons	37	Werksaamhede en aanstelling van griffier	1-2
Witnesses and evidence	9	Woordomsrywings	47
Witness, failure to attend or give evidence	9(4)	Wyse waarop uitsprake van hof ten uitvoer gelê word	13
fees	43	Wysiging van dagvaarding	20

APPOINTMENT AND DUTIES OF REGISTRAR

1. The president of the court shall appoint officers to perform the duties of registrar of the court and may appoint any person to act temporarily as registrar or assistant registrar.

2. (1) A refusal by the registrar to do any act which he is required or empowered by these rules to do shall be subject to review by the court on application, either *ex parte* or on notice, as the circumstances may require.

(2) The registrar shall keep a register to be called the register of divorce cases, and shall enter therein—

- (a) the number of the action; and
- (b) the names of the parties.

(3) He shall also keep a daily index of all cases entered in the register of divorce cases.

(4) The summons or other first document lodged in an action or an application not relating to a then pending case shall be numbered by the registrar with a consecutive number for the year and the action or application shall be entered by him in the register of divorce cases under that number.

(5) Every document afterwards served or lodged in such action or application, or in any subsequent case in continuation of any such application, shall be marked with such number by the party lodging it, and shall not be accepted by the registrar until so marked.

(6) All documents delivered to the registrar and all minutes made by the court shall be filed of record under the number of the respective action or application.

(7) Copies of such records shall, upon prepayment of the prescribed fees, be made and issued by the registrar to any person applying therefor and entitled thereto, or such copies may be made by such person in the presence of the registrar.

(8) Any act required to be done by the registrar may be done by the president of the court, except that the president shall in no case write out any affidavit, pleading or process for any party or tax any bill of costs.

(9) The register of divorce cases shall be open to inspection with out charge at all convenient times during office hours.

(10) Except on Saturdays, Sundays and public holidays, the registrar's office hours for the public shall be from 8h30 to 13h00.

REPRESENTATION OF PARTIES

3. (1) (a) A party may institute or defend and may carry to completion any legal proceedings either—
- (i) in person; or
 - (ii) by an attorney; or
 - (iii) by an advocate duly instructed by an attorney.

(b) No person other than a practitioner acting in terms of paragraph (a) shall be entitled to recover any costs other than necessary disbursements.

(2) It shall not be necessary for any person to file a power of attorney to act but the authority of any person acting for a party must be challenged by the other party within forty-eight hours after he has notice that such person is so acting or, with the leave of the court if good cause shown, at any time before judgment; and thereupon such person may not, without the leave of the court, so act further until he has satisfied the court that he has authority so to act; and the court may adjourn the hearing of the action or application to enable him to do so.

(3) Whenever, in the opinion of the court, a practitioner has been guilty of misconduct or dishonourable practice, the court may report the fact—

- (a) in the case of an advocate to the branch of the Society of Advocates or bar council at the centre at which such advocate practices; or
- (b) in the case of an attorney to the law society concerned.

COURTS TO BE OPEN TO THE PUBLIC WITH EXCEPTIONS

4. (1) Except where otherwise provided by law the proceedings of the court shall be carried on in open court and recorded by the presiding officer or other officer appointed to record such proceedings.

(2) The court may in any case in the interest of good order or public morals direct that a trial shall be held with closed doors, or that (with such exceptions as the court may direct) females or minors or the public generally shall not be permitted to be present thereat, or that the trial be held in some other place than the court room.

(3) If any person present in the court disturbs the peace or order

AANSTELLING VAN GRIFFIER EN SY WERKSAAMHEDE

1. Die voorsitter van die hof stel beampes aan om die werksaamhede van griffier van die hof te verrig en kan enigeen aanstel om tydelik as griffier of assistent-graffier op te tree.

2. (1) Indien die griffier weier om enigiets te doen wat hierdie reëls hom verplig of magtig om te doen, is sy weiering onderworpe aan hersiening deur die hof by aansoek daarom, hetsy *ex parte* of by kennisgewing, na gelang van die omstandighede.

(2) Die griffier hou 'n register by wat die register van egskedingsake heet en waarin hy 'n aantekening maak van—

- (a) die nommer van die aksie; en
- (b) die name van die partye.

(3) Hy hou ook 'n daaglikse indeks by van alle sake wat in die register van egskedingsake aangeteken is.

(4) Die dagvaarding of ander dokument wat eerste ingelewer word ten opsigte van 'n aksie of aansoek wat nie betrekking het op 'n saak wat hangende is nie, word deur die griffier met 'n volgnummer vir die jaar genummer, en die aksie of aansoek word deur hom onder dié nommer in die register van egskedingsake aangeteken.

(5) Iedere dokument wat daarna beteken of ingelewer word ten opsigte van sodanige aksie of aansoek of van 'n latere saak ter voorsetting van sodanige aansoek, word deur die party wat dit inlewer, met sodanige nommer gemerk, en die griffier weier om dit te aanvaar alvorens dit aldus gemerk is.

(6) Alle dokumente wat by die griffier ingelewer word en alle notules van die hof word onder die nommer van die betrokke aksie of aansoek geliasseer.

(7) By vooruitbetaling van die voorgeskrewe gelde word afskrifte van sodanige oorkondes deur die griffier gemaak en uitgereik aan enige persoon wat daarom aansoek doen en daarop geregtig is, of kan sodanige afskrifte deur sodanige persoon in die teenwoordigheid van die griffier gemaak word.

(8) Enigiets wat die griffier verplig is om te doen, kan deur die voorsitter van die hof verrig word, uitgesonderd dat die voorsitter in geen geval 'n beëdigde verklaring, 'n pleitskrif of 'n prosesstuk vir enige party mag uitskrif of 'n kosterekening mag takseer nie.

(9) Die register van egskedingsake lê op alle gerieflike tye gedurende kantoorure kosteloos ter insae.

(10) Behalwe op Saterdag, Sondag en openbare vakansiedae, is die griffier se kantoorure vir die publiek van 8h30 tot 13h00.

VERTEENWOORDIGING VAN PARTYE

3. (1) (a) Geregtelike verrigtinge kan ingestel of verdedig of tot volbrenging gevoer word deur 'n party, hetsy—

- (i) persoonlik;
- (ii) of deur 'n prokureur;
- (iii) of deur 'n advokaat in behoorlike opdrag van 'n prokureur.

(b) Uitgesonderd 'n regspraktisyn wat ingevolge paragraaf (a) optree, mag niemand anders enige koste, uitgesonderd noodsaaklike uitgawes, verhaal nie.

(2) Niemand hoef 'n prokurasie om op te tree, in te lewer nie, maar die bevoegdheid van iemand wat namens 'n party optree, kan deur die ander party betwis word binne agt-en-veertig uur nadat hy kennis daarvan geneem het dat so iemand aldus optree, of, met die toestemming van die hof na aanvoering van voldoende gronde, te eniger tyd voordat uitspraak gegee word; daarna mag so iemand nie sonder die toestemming van die hof aldus verder optree alvorens hy die hof oortuig het van sy bevoegdheid om aldus op te tree nie; en die hof kan die verhoor van die aksie of aansoek verdaag ten einde hom in staat te stel om dit te doen.

(3) Wanneer 'n regspraktisyn hom ook al na die oordeel van die hof aan wangedrag of eerlose praktyk skuldig gemaak het, kan die hof dit rapporteer—

- (a) in die geval van 'n advokaat, aan die tak van die Vereniging van Advokate of die balieraad in die sentrum waar sodanige advokaat praktiseer; of
- (b) in die geval van 'n prokureur, aan die betrokke wetsgenootskap.

HOWE VIR DIE PUBLIEK TOEGANKLIK MET UITSONDERINGS

4. (1) Behoudens andersluidende wetsbepalings vind die verrigtinge van die hof in die ope hof plaas en word dit genotuleer deur die voorsittende beampete, of 'n ander beampete wat aangestel is om sodanige verrigtinge te notuleer.

(2) Die hof kan ter wille van die goeie orde of die openbare sedes in enige saak gelas dat die verhoor agter geslote deure moet plaasvind of dat (behoudens sodanige uitsonderings as wat die hof bepaal) vroue of minderjariges of die publiek in die algemeen nie toegelaat word om die verhoor by te woon nie, of dat die verhoor in 'n ander plek as die hofsaal plaasvind.

(3) Indien iemand wat in die hof aanwesig is, die vrede of orde daar-

thereof, the court may order that person to be removed and detained in custody until the rising of the court.

(4) If, in its opinion, peace or order cannot otherwise be secured, the court may order the court room to be cleared and the doors thereof to be closed to the public.

EVIDENCE TO BE GIVEN *VIVA VOCE* WITH EXCEPTIONS

5. (1) Except as is otherwise provided in these rules every witness in any action or application shall deliver his evidence *viva voce* and in open court: Provided that, where any witness is unable on account of ill health or advanced age to attend the court, his evidence may be taken in the presence of the presiding officer, the parties and their legal representatives (if there be such representative or representatives and should he or they choose to attend) at such place as may seem to the court most convenient.

(2) Whenever by reason of physical affliction or other good and sufficient cause any witness is unable to give his evidence *viva voce* the court may, in its discretion, allow him to give his evidence in any other manner whereby intelligible communication can be established between such witness and the court.

(3) All *viva voce*-evidence shall be given upon oath or affirmation after the witness has been duly sworn or admonished to speak the truth.

(4) Any document which purports to be a report by a probation officer relating to the interests of dependent minor children of parties in a divorce action, shall by the mere production thereof by the registrar at any proceedings pertaining to such divorce action, be *prima facie* evidence of the contents thereof: Provided that the Court may itself or on application by any of the parties to the divorce action, direct that the probation officer who compiled the report shall give evidence *viva voce*.

MEDIUM TO BE EMPLOYED IN PROCEEDINGS

6. Either of the official languages may be used at any stage of the proceedings in the court and the evidence shall be taken down in the language so used.

PUBLIC ACCESS TO RECORDS

7. (1) The records of the court shall be accessible to the public under supervision of the registrar at convenient times during office hours and upon payment of the fees prescribed by these rules; for this purpose and for all other purposes the records shall be preserved at the headquarters of the president of the divorce court.

(2) The Director-General of Co-operation and Development may order that after the expiration of a period determined by him from the date of judgment or disposal of or lapsing of the action the records of proceedings be removed to a central place of custody or be destroyed or disposed of in the manner directed by him.

JUDGMENT

8. The Court may as the result of the trial of an action grant—

- (a) judgment for the plaintiff in respect of his claim in so far as he has proved the same;
- (b) judgment for the defendant in respect of his defence in so far as he has proved the same;
- (c) absolution from the instance if it appears to the court that the evidence does not justify the court in giving judgment for either party;
- (d) such judgment as to costs as may be just.

WITNESSES AND EVIDENCE

9. (1) Any party to an action or other proceeding where the attendance of witnesses is required may procure the attendance of any witness to give evidence or to produce any books, papers or documents by suing out a subpoena which shall be signed by the registrar or by the clerk of any Commissioner's court.

(2) There shall be delivered to the messenger, if the party suing out the subpoena desires it to be served through the messenger, together with the said subpoena as many copies thereof as there are witnesses to be summoned and also such sum or sums of money as the party for whom they are to be summoned intends that the messenger shall pay or offer to the said witnesses respectively for their conduct money.

(3) The court may set aside service of any subpoena if it shall appear

van verstuur, kan die hof gelas dat hy verwyder en in hegtenis gehou word totdat die hof verdaag.

(4) Indien die vrede of orde na die oordeel van die hof nie op 'n ander wyse verseker kan word nie, kan hy gelas dat die hofsaal ontruim en die deure vir die publiek gesluit word.

GETUIENIS WORD, MET UITSONDERINGS, *VIVA VOCE* AFGELE

5. (1) Behoudens andersluidende bepalings in hierdie reëls vervat, lê elke getuie by 'n aksie of 'n aansoek sy getuie *viva voce* en in die ope hof af: Met dien verstande dat as enige getuie weens ongesteldheid of gevorderde ouderdom nie daartoe in staat is om die verhoor by te woon nie, sy getuie in die teenwoordigheid van die voorsittende beampte, die partye en hul regsvertegenwoordiger (as daar enige sodanige verteenwoordiger of verteenwoordigers is en hy of hulle verkies om teenwoordig te wees) afgeneem kan word op sodanige plek as wat die hof die gerieflikste ag.

(2) Wanneer enige getuie weens 'n liggaamlike gebrek of ander gegronde en voldoende oorsaak, nie in staat is om sy getuie *viva voce* af te lê nie, kan die hof na goeë dunde toelaat dat hy sy getuie op enige ander manier aflê waarop hy en die hof verstaanbaar met mekaar in verbinding kan tree.

(3) Alle *viva voce* getuie word onder eed of by plegtige verklaring afgelê nadat die getuie behoorlik beëdig is of gewaarsku is om die waarheid te praat.

(4) 'n Dokument wat voorgelê 'n verslag te wees van 'n proefbeampte waarin verslag gedoen word met betrekking tot die belange van afhanklike minderjarige kinders van partye in 'n egskedingsgeding, is by die blote voorlegging daarvan deur die griffier by enige verrigtinge met betrekking tot sodanige egskedingsgeding, *prima facie*-bewys van die inhoud daarvan: Met dien verstande dat die Hof self of op aansoek van enige van die partye tot die egskedingsgeding kan gelas dat die proefbeampte wat die verslag opgestel het, *viva voce* getuie moet aflê.

VOERTAAL BY VERRIGTINGE

6. Of die een of die ander van die twee amptelike tale kan in enige stadium van die verrigtinge in die hof gebesig word en die getuie word afgeneem in die taal wat aldus gebesig word.

OORKONDES TOEGANKLIK VIR PUBLIEK

7. (1) Die oorkondes van die hof is op geleë tye gedurende kantoorure en by betaling van die gelde by hierdie reëls voorgeskryf, onder toesig van die griffier vir die publiek toeganklik; vir dié doel en vir alle ander doeleindes word die oorkonde in die hoofkantoor van die voorsitter van die egskedingshof in bewaring gehou.

(2) Die Direkteur-Generaal van Samewerking en Ontwikkeling kan gelas dat na afloop van 'n tydperk deur hom bepaal vanaf die datum van uitspraak of afhandeling of vervalling van die aksie, die oorkondes van verrigtinge na 'n sentrale plek verwyder word vir bewaring of dat dit vernietig word of daarvoor beskik word op die wyse wat hy gelas.

UITSPRAAK

8. Die hof kan as gevolg van die verhoor van 'n aksie—

- (a) uitspraak ten gunste van die eiser ten opsigte van sy eis gee, vir sover hy dit bewys het;
- (b) uitspraak ten gunste van die verweerder ten opsigte van sy verweer gee, vir sover hy dit bewys het;
- (c) uitspraak van absolusie van die instansie gee, as die hof van oordeel is dat die getuie hom nie regverdig om uitspraak ten gunste van die een of die ander van die partye te gee nie;
- (d) sodanige uitspraak gee ten opsigte van die koste as wat billik is.

GETUIES EN GETUIENIS

9. (1) Enige party by 'n aksie of ander geding wat deur getuies bygevoeg moet word, kan enige getuie verplig om die hofsitting by te woon ten einde getuie af te lê of om enige boeke, geskrifte of dokumente voor te lê, deur 'n getuiedagvaarding uit te neem wat deur die griffier of die klerk van enige Kommissarishof onderteken is.

(2) As die party wat die getuiedagvaarding uitneem, verlang dat dit deur tussenkoms van die geregsbode beteken moet word, word daar aan die geregsbode, benewens genoemde getuiedagvaarding, soveel afskrifte daarvan afgelewer as wat daar getuies is wat gedagvaar moet word, asook sodanige bedrag of bedrae as wat die party ten behoeve van wie die getuies gedagvaar word, voornemens is om deur bemiddeling van die geregsbode aan genoemde getuies onderskeidelik as getuiegeld te betaal of aan te bied.

(3) Die hof kan die betekening van enige getuiedagvaarding nietig

that the witness served was not given reasonable time to enable him to appear in pursuance of the subpoena.

- (4) (a) If any person duly subpoenaed to give evidence or to produce books, papers or documents in his possession or under his control which the party requiring his attendance desires to show in evidence fails, without lawful excuse, to attend or to give evidence or to produce those books, papers or documents according to the subpoena or, unless duly excused, fails to remain in attendance throughout the trial, the court may, upon being satisfied upon oath or by the return of the messenger that such person has been duly subpoenaed and that his reasonable expenses have been paid or offered to him, impose upon the said person a fine not exceeding fifty rand, and, in default of payment, imprisonment for a period not exceeding one month, whether or not such person is otherwise subject to the jurisdiction of the court.
- (b) If any person so subpoenaed fails to appear or, unless duly excused, to remain in attendance throughout the trial the court may also, upon being satisfied as aforesaid and in case no lawful excuse for such failure seems to the court to exist, issue a warrant for his apprehension in order that he may be brought up to give his evidence and to be otherwise dealt with according to law, whether or not such person is otherwise subject to the jurisdiction of the court.
- (c) The court may, on cause shown, remit the whole or any part of any fine or imprisonment which it has imposed under this sub-rule.
- (d) The court may order the costs of any postponement or adjournment occasioned by the default of a witness or any portion of such costs to be paid out of any fine imposed upon such witness.

INTERROGATORIES

10. (1) Whenever a witness resides or is in a district other than that wherein the case is being heard, the court may, if it appears to be consistent with the ends of justice, upon the application of either party, approve of such interrogatories as either party shall desire to have put to such witness and shall direct the same to be transmitted, together with any further interrogatories framed by the court, to the Commissioner's court of the district within which such witness resides or is.

(2) The Commissioner's court shall thereupon subpoena such witness to appear and upon his appearance shall take his evidence in manner and form as if he were a witness in a case pending before that court, and shall put to the witness the said interrogatories and such further questions as may prove to be necessary to obtain full and true answers to the interrogatories, and shall record the evidence of the witness and shall transmit the same to the registrar. The said record shall, subject to all lawful objections, be received and taken as evidence in that case.

(3) Every witness so subpoenaed to appear shall be liable to like penalties in the case of non-attendance or failure to give evidence or to produce books, papers or documents as if he had been subpoenaed to give evidence in that court.

COMMISSIONS DE BENE ESSE

11. (1) The court may in any case which is pending before it, whenever it may be expedient or consistent with the ends of justice to do so, appoint a person to be a commissioner to take the evidence of any witness, whether within the Republic or elsewhere, upon the request of one of the parties and after due notice to the other party.

(2) The person so appointed shall put to such witness such questions as may have been transmitted to him on agreement between the parties, or otherwise shall allow the parties to examine such witness, and may himself examine such witness as if the witness were being examined in court. He shall record or cause to be recorded the evidence of such witness and the evidence so recorded shall be read over to and shall be signed by the witness. The said record shall, subject to all lawful objections, be received as evidence in the case.

EXECUTION

12. (1) The court may issue against any party to an action or proceeding any form of process in execution of its judgment in such action or proceeding.

(2) The court may, on good cause shown, stay or set aside any warrant of execution or arrest issued by it.

(3) The process for the execution of any judgment shall be by war-

verklair as dit blyk dat daar nie aan die getuie aan wie die getuiedagvaarding beteken is, redelike tyd toegestaan is om ingevolge die getuiedagvaarding te verskyn nie.

- (4) (a) As iemand wat behoorlik gedagvaar is om getuienis af te lê of om boeke, geskrifte of dokumente wat in sy besit of onder sy beheer is, voor te lê en wat die party wat sy bywoning verlang as getuienis wil aanvoer, sonder regmatige verontskuldiging versuim om sy opwagting te maak of om getuienis af te lê of om dié boeke, geskrifte of dokumente ooreenkomstig die getuiedagvaarding voor te lê of, tensy hy behoorlik verskoon is, versuim om die verhoor deurentyd by te woon, kan die hof, as hy op grond van 'n beëdigde verklaring of van die relaas van die geregsbode daarvan oortuig is dat sodanige persoon behoorlik gedagvaar is en dat sy redelike onkoste aan hom betaal of aangebied is, hom vonnis tot 'n boete van hoogstens vyftig rand en by wanbetaling tot gevangenisstraf van hoogstens een maand, ongeag of hy andersins aan die jurisdiksie van die hof onderworpe is al dan nie.
- (b) As iemand wat aldus gedagvaar word, versuim om sy opwagting te maak of om, tensy hy behoorlik verskoon is, die verhoor deurentyd by te woon, kan die hof ook, as hy soos voormeld oortuig is en indien daar geen wettige verontskuldiging vir die versuim skyn te bestaan nie, 'n lasbrief uitreik vir sy inhegtenisneming ten einde hom voor die hof te laat bring om sy getuienis af te lê en andersins volgens wet behandel te word, ongeag of hy andersins aan die jurisdiksie van die hof onderworpe is al dan nie.
- (c) As daar afdoende gronde daarvoor aangevoer word, kan die hof algehele of gedeeltelike kwytstelling verleen van die boete of gevangenisstraf wat hy kragtens hierdie subreël opgelê het.
- (d) Die hof kan beveel dat die koste van 'n uitstel of verdagting wat deur die versuim van 'n getuie veroorsaak is, of 'n gedeelte van sodanige koste, betaal word uit die boete wat sodanige getuie opgelê is.

VRAAGPUNTE

10. (1) Wanneer 'n getuie ook al in 'n ander distrik as dié waarin die saak verhoor word, woon of daarin verkeer, kan die hof, as dit blyk bestaanbaar met die regspleging te wees, op aansoek van die een of die ander van die partye die vraagpunte goedkeur wat elke party aan sodanige getuie wil laat stel, en opdrag gee dat dié vraagpunte, tesame met enige verdere vraagpunte wat die hof opstel, aan die Kommissarishof van die distrik waarin sodanige getuie woon of verkeer, gestuur word.

(2) Daarna word die getuie gedagvaar om voor die Kommissarishof te verskyn en by sy verskyning word sy getuienis afgeneem op die wyse en in die vorm as sou hy 'n getuie in 'n saak wees wat in sodanige hof aanhangig is, en word genoemde vraagpunte aan die getuie gestel, asook sodanige verdere vrae as wat nodig blyk te wees ten einde volledige en juiste antwoorde op die vraagpunte te verkry, en word die getuienis van die getuie genotuleer en aan die griffier gestuur. Behoudens alle wettige besware, word genoemde notule toegelaat en beskou as getuienis in die onderhawige saak.

(3) Elke getuie wat aldus gedagvaar word om te verskyn, stel hom in die geval van nie-verskyning of versuim om getuienis af te lê of om boeke, geskrifte of dokumente voor te lê, aan dieselfde straf bloot al sou hy gedagvaar gewees het om getuienis in sodanige hof af te lê.

KOMMISSIES DE BENE ESSE

11. (1) Die hof kan in enige saak wat by hom aanhangig is, indien dit dienstig of bestaanbaar met die regspleging is, op versoek van een van die partye en na behoorlike kennisgewing aan die ander party, iemand as kommissaris aanstel om die getuienis van 'n getuie af te neem, hetsy binne die Republiek of elders.

(2) Die persoon aldus aangestel, stel aan sodanige getuie die vrae wat by onderlinge ooreenkoms tussen die partye aan hom gestuur is, of laat die partye andersins toe om die getuie te ondervra, en kan self die getuie ondervra asof die getuie in die hof ondervra word. Hy notuleer die getuienis van sodanige getuie of laat dit notuleer en die getuienis aldus genotuleer, word aan die getuie voorgelees en deur hom onderteken. Behoudens alle wettige besware word sodanige notule as getuienis in die saak toegelaat.

TENUITVOERLEGGING

12. (1) Die hof kan enige prosesstuk vir die tenuitvoerlegging van sy uitspraak in enige aksie of geding, teen enige party by sodanige aksie of geding uitreik.

(2) As afdoende gronde aangevoer word, kan die hof enige lasbrief vir eksekusie of vir arres wat deur hom uitgereik is, opskort of nietig verklaar.

(3) Die prosesstuk vir die tenuitvoerlegging van enige uitspraak is 'n

rant issued and signed by the registrar and directed to the messenger and shall also be signed by the party suing out the same.

(4) Such process may be sued out by any person in whose favour any such judgment shall have been given if such judgment is not then satisfied, set aside or suspended.

(5) Such process may at any time, on payment of the costs incurred, be withdrawn or suspended by notice to the messenger by the party who has sued out such process. A request in writing made from time to time by such party to defer execution of such process for a definite period not being longer than one month shall not be deemed to be a suspension.

(6) Any alteration in such process shall be initialled by the registrar before such process is issued by him.

(7) Any such process shall be invalid if a wrong person is named therein as a party, but no such process shall be invalid by reason of the misspelling of any name therein, or of any error as to date.

13. The mode of executing any judgment of the court for the payment of money shall, *mutatis mutandis*, be as prescribed for the execution of judgments of Commissioners' courts.

PROCESS OF THE COURT

14. (1) All process of the court for service or execution and all documents or copies to be filed of record shall be on A4 standard paper.

(2) Any process or notice or document issued or delivered shall be endorsed with the name and address of the parties issuing or delivering it.

(3) All process of the court shall be directed to the messenger and shall, except as hereinafter provided, be issued and signed by the registrar and bear the date of issue and the name and postal address of the party suing it out.

(4) Subpoenas for compelling the attendance of witnesses and notice of any application may be signed either by the registrar or by the clerk of any Commissioner's court.

(5) The forms of subpoena, warrant of execution, warrant for fine or arrest of a witness in default and generally all other forms necessary for the proper and effective carrying out of these rules shall, save where otherwise provided in these rules, be those prescribed for Commissioners' courts, suitably adapted.

(6) Subject to the provisions of rule 23 (5) and save in the case of a party employing an attorney, the clerk of the Commissioner's court of the area in which any party resides shall upon the request of such party, write out and prepare any process of court or any other document upon repayment of the fees prescribed in Table C of the Second Annexure to the rules for Commissioners' courts.

FORCE OF PROCESS

15. (1) Every writ or warrant issued by the court shall be of force throughout its area of jurisdiction and all such process which is required to be served outside the area of jurisdiction of the court shall, when endorsed by the Commissioner within whose area of jurisdiction it is to be served (and every Commissioner is hereby required on production to him of such process to endorse the same), be of force throughout such area.

(2) Every process issued by the court, other than a writ or warrant, shall be of force throughout the Republic.

MESSENGER OF THE COURT

16. (1) Except where otherwise provided in these rules, the process of the court shall be served or executed, as the case may be, by the messenger upon payment by the party suing out the process of the fees prescribed in the rules for Commissioners' courts.

(2) Service or execution of process of the court shall be effected without avoidable delay, and the messenger shall, in any case where resistance to the due and proper service or execution of such process has been encountered or is reasonably anticipated, have power to call upon any officer or members of the Force, as defined in section 1 of the Police Act, 1958 (Act 7 of 1958), to render aid to himself or his deputy.

(3) The messenger shall endorse on or annex to all process entrusted to him for service or execution a return showing the date and manner of service or the result of execution, as the case may be, and shall then forthwith return the said process to the registrar.

(4) The messenger shall, as to process entrusted to him for service, notify as soon as may be by post or otherwise in writing the practitioner

lasbrief wat deur die griffier uitgereik en onderteken en aan die geregsbode gerig is; dit moet ook deur die party wat dit uitneem, onderteken wees.

(4) Sodanige prosesstuk kan deur enigiemand uitgeneem word ten gunste van wie sodanige uitspraak gegee is, mits daar nie reeds aan die uitspraak voldoen is of dit nie tersyde gestel of opgeskort is nie.

(5) Teen betaling van die koste aangegaan, kan die party wat sodanige prosesstuk uitgeneem het, dit te eniger tyd terugtrek of opskort deur kennis aan die geregsbode te gee. 'n Skriftelike versoek wat van tyd tot tyd deur sodanige party gedoen word ten einde die tenuitvoerlegging van sodanige prosesstuk vir 'n bepaalde tydperk van hoogstens een maand uit te stel, word nie geag 'n opskorting daarvan te wees nie.

(6) Enige wysiging van sodanige prosesstuk word deur die griffier geparafeer alvorens hy sodanige prosesstuk uitreik.

(7) Enige sodanige prosesstuk is ongeldig as 'n verkeerde persoon daarin as 'n party genoem word, maar geen sodanige prosesstuk is ongeldig omrede daar met die spelling van 'n naam of die datum daarin gefouteer is nie.

13. Die wyse waarop enige uitspraak van die hof dat geld betaal moet word, ten uitvoer gelê word, is *mutatis mutandis* dieselfde as dié wat vir die tenuitvoerlegging van uitsprake van Kommissarishowe voorgeskryf word.

GEREGTELIKE PROSESSTUKKE

14. (1) Alle prosesstukke van die hof vir betekening of tenuitvoerlegging en alle dokumente of afskrifte wat ingelewer moet word, moet op papier van A4-standaardgrootte wees.

(2) Op enige prosesstuk of kennisgewing of dokument wat uitgereik of afgelewer word, moet die naam en adres van die partye wat dit uitreik of aflewer, geëndosseer word.

(3) Elke prosesstuk van die hof moet aan die geregsbode gerig wees; en dit moet, behoudens hieropvolgende bepalings, deur die griffier uitgereik en onderteken word, en die datum van uitreiking, asook die naam en posadres van die party wat dit uitneem, bevat.

(4) 'n Getuiedagvaarding om 'n getuie te verplig om 'n verhoor by te woon en 'n kennisgewing van enige aansoek kan of deur die griffier of deur die klerk van 'n Kommissarishof onderteken word.

(5) Die vorms van 'n getuiedagvaarding, lasbrief vir eksekusie, lasbrief vir die beboeting of inhegtenisneming van 'n getuie wat in gebreke bly om te verskyn, en in die algemeen alle ander vorms wat vir die behoorlike en doeltreffende toepassing van hierdie reëls nodig is, is behoudens andersluidende bepalings in hierdie reëls dié wat vir Kommissarishowe voorgeskryf is en paslik aangepas is.

(6) Behoudens die bepalings van reël 23 (5) en behalwe in die geval van 'n party wat van die dienste van 'n prokureur gebruik maak, moet die klerk van die Kommissarishof vir die gebied waarin enige party woonagtig is, op versoek van sodanige party, enige geregtelike prosesstukke of enige ander dokumente uitskrif en opstel by vooruitbetaling van die gelde voorgeskryf in Tabel C van die Tweede Aanhangel van die reëls vir Kommissarishowe.

GELDIGHEID VAN PROSESSTUKKE

15. (1) Elke bevelskrif of lasbrief wat die hof uitreik, is oral in sy regsgebied van krag en alle sodanige prosesstukke wat buitekant die regsgebied van die hof beteken moet word, is oral van krag in die regsgebied van die Kommissaris waarin dit beteken moet word, nadat dit deur hom geëndosseer is (en van elke Kommissaris word hierby vereis dat hy by voorlegging van sodanige prosesstuk aan hom, dit moet endorseer).

(2) Elke prosesstuk, uitgesonderd 'n bevelskrif of lasbrief, wat deur die hof uitgereik word, is oral in die Republiek van krag.

GEREGSBODE

16. (1) Behoudens andersluidende bepalings in hierdie reëls, word die prosesstukke van die hof deur die geregsbode beteken of ten uitvoer gelê, na galang van die geval, teen betaling deur die party wat die prosesstuk uitneem, van die gelde wat by die reëls vir Kommissarishowe voorgeskryf is.

(2) Prosesstukke van die hof moet sonder vermydelike vertraging beteken of ten uitvoer gelê word en die geregsbode is bevoeg om, indien daar verzet teen die behoorlike betekening of tenuitvoerlegging van sodanige prosesstuk ondervind is of redelikerwys verwag word, 'n offisier of lid van die Mag soos omskryf in artikel 1 van die Polisiewet, 1958 (Wet 7 van 1958), te versoek om hulp aan hom of sy adjunk te verleen.

(3) Die geregsbode teken sy relaas aan op of heg dit aan alle prosesstukke wat vir betekening of tenuitvoerlegging aan hom toevertrou word, en dui daarin die datum en wyse van betekening of die uitslag van tenuitvoerlegging aan, na gelang van die geval, en besorg genoemde prosesstukke dadelik daarna aan die griffier terug.

(4) Wat prosesstukke betref wat vir betekening aan hom toevertrou is, moet die geregsbode die praktisyn wat die prosesstuk uitgeneem het,

who sued out the process or, if there be no such practitioner, the registrar either—

- (a) that service has been duly effected and of the date thereof; or
- (b) that he has been unable to effect service and of the reason for such inability.

SERVICE OF PROCESS, NOTICES, ETC.

17. (1) A party requiring service of any process, notice or other document to be made by the messenger shall deliver to him the original of such process, notice or document, together with as many copies thereof as there are persons to be served.

(2) Except in the case of service by post, process and notice may not be served on a Sunday or on a public holiday.

(3) All process shall, subject to the provisions of this rule, be served upon the person affected thereby by delivery of a copy thereof in one or other of the following manners:

- (a) To the said person personally or to his duly authorised agent;
- (b) at his residence or place of business or employment to some person apparently not less than sixteen years of age and apparently residing at or employed there ("residence" for the purpose of this paragraph when a building is occupied by more than one person or family means that portion of the building occupied by the person to be served);
- (c) if the person to be served has chosen a *domicilium citandi*, at the *domicilium* so chosen;
- (d) if the address of the person to be served is within the area of jurisdiction of the court for which the messenger has been appointed, and if the plaintiff or his authorised agent has given written instruction to the messenger to serve by registered post, the process shall be so served: Provided that the court may, if there is reason to doubt whether the process served has come to the actual knowledge of the person to be served and in the absence of satisfactory evidence, treat such service as invalid.

(4) The messenger shall on demand by the person upon or against whom process is served exhibit to him the original process except where service has been effected by post, in which case the original may be inspected where it is filed.

(5) Where the person to be served keeps his residence or place of business closed, and thus prevents the messenger from serving the process, it shall be sufficient service to affix a copy thereof to the outer or principal door of such residence or place of business.

(6) Where the messenger is unable, after diligent search, to find at the residence or *domicilium citandi* of the person to be served either that person or such person as is described in subrule (3) (b), it shall be sufficient service to affix a copy of the process to the outer or principal door of such residence or to leave a copy of the process at such *domicilium*.

(7) Where two or more persons are to be served with the same process, service shall be effected upon each.

(8) Service of a subpoena on a witness may be effected at a reasonable time before attendance is required in any manner hereinbefore prescribed but need not be effected through the messenger.

(9) (a) Service of any notice, request, statement or other document which is not process of the court may be effected by delivery by hand at the address for service given in the summons or pleadings, as the case may be, or by sending it by registered post to the postal address so given.

(b) An address for service or postal address so given may be changed by the filing of record with the registrar of notice of a new address and the service of a copy thereof upon the opposite party and thereafter service may be effected at such new address.

(c) Service by registered post under this subrule shall be deemed, until the contrary appears, to have been effected at 10h00 on the seventh day after the postmarked date upon the receipt for registration.

(d) Service under this subrule need not be effected through the messenger.

(10) (a) If service cannot be effected in any manner hereinbefore prescribed, or if process or a document whereby proceedings are instituted is to be served outside the Republic, the person desiring to obtain leave to effect service shall apply to the court who may hear the application in chambers, for such leave.

(b) Such application shall set forth concisely the nature and extent of the claim, the grounds upon which it is based and upon which

of die griffier, indien 'n praktysyn dit nie uitgeneem het nie, so gou moontlik per pos of andersins skriftelik in kennis stel—

- (a) dat die betekening behoorlik uitgevoer is en van die datum daarvan; of
- (b) dat hy nie in staat was om die betekening uit te voer nie en van die rede daarvoor.

BETEKENING VAN PROSESSTUKKE, KENNISGEWINGS, ENS.

17. (1) 'n Party wat verlang dat enige prosesstuk, kennisgewing of ander dokument deur die geregsbode beteken moet word, moet aan hom die oorspronklike prosesstuk, kennisgewing of dokument lewer, tesame met soveel afskrifte daarvan as wat daar persone is aan wie dit beteken moet word.

(2) Behalwe in die geval van betekening per pos, mag prosesstukke en kennisgewings nie op Sondae of op openbare vakansiedae beteken word nie.

(3) Behoudens die bepalings van hierdie reël, moet alle prosesstukke aan die betrokke persoon beteken word deur 'n afskrif daarvan op die een of ander van die volgende maniere af te lewer:

- (a) Aan sodanige persoon self of aan sy behoorlik gevolmagtigde;
- (b) by sy woning of besigheids- of werkplek aan iemand wat nie jonger as sestiën jaar voorkom nie en wat skynbaar daar woon of werk (vir doeleindes van hierdie paragraaf beteken "woning" in die geval van 'n gebou wat deur meer as een persoon of gesin bewoon word, dié gedeelte van die gebou wat deur die persoon bewoon word aan wie betekening moet geskied);
- (c) as die persoon aan wie 'n prosesstuk beteken moet word, 'n *domicilium citandi* gekies het, by die *domicilium* wat hy gekies het;
- (d) as die adres van die persoon aan wie 'n prosesstuk beteken moet word, binne die regsgebied van die hof is ten opsigte waarvan die geregsbode aangestel is, en as die eiser of sy gevolmagtigde die geregsbode skriftelik gelas het om per geregistreerde pos te beteken, word die prosesstuk aldus beteken.

Met dien verstande dat die hof sodanige betekening as ongeldig kan behandel as daar rede is om te twyfel of, en daar nie bevredigende bewys is nie dat die prosesstuk wat beteken is werklik onder die aandag van die persoon gekom het aan wie dit beteken moes word.

(4) Op versoek van iemand aan of teen wie 'n prosesstuk beteken word, toon die geregsbode die oorspronklike van die prosesstuk aan hom, tensy die betekening per pos uitgevoer is, in welke geval die oorspronklike nagegaan kan word op die plek waar dit geliasseer is.

(5) Indien die persoon aan wie die prosesstuk beteken moet word, sy woning of besigheidsplek gesluit hou en sodoende die geregsbode verhoed om die prosesstuk te beteken, is dit afdoende betekening om 'n afskrif daarvan aan die buite- of hoofdeur van sodanige woning of besigheidsplek te heg.

(6) As die geregsbode deeglik gesoek het, maar nie of die persoon aan wie beteken moet word, of iemand wat in subreël (3) (b) beskryf word, by sodanige persoon se woning of *domicilium citandi* kon vind nie, is dit afdoende betekening as 'n afskrif van die prosesstuk aan die buite- of hoofdeur van sodanige woning geheg of by sodanige *domicilium* gelaat word.

(7) Wanneer dieselfde prosesstuk aan twee of meer persone beteken moet word, moet dit aan elkeen van hulle beteken word.

(8) 'n Getuiedagvaarding kan 'n redelike tyd voordat 'n getuie sy opwagting by die hof moet maak, aan hom beteken word op enigeen van die maniere hierbo bepaal, maar dit hoef nie deur bemiddeling van die geregsbode beteken te word nie.

(9) (a) Enige kennisgewing, versoek, verklaring of ander dokument wat nie 'n prosesstuk van die hof is nie, kan beteken word deur dit met die hand af te lewer aan die adres wat in die dagvaarding of die pleitsukke, na gelang van die geval, vir betekening aangegee word, of deur dit per geregistreerde pos te stuur aan die posadres wat aldus aangegee word.

(b) 'n Adres vir betekening of 'n posadres wat aldus aangegee word, kan verander word deur kennisgewing van 'n nuwe adres by die griffier vir liassering in te lewer en 'n afskrif daarvan aan die teenparty te beteken; daarna kan betekening by sodanige nuwe adres uitgevoer word.

(c) Totdat die teendeel blyk, word daar geag dat betekening per geregistreerde pos ingevolge hierdie subreël om 10h00 op die sewende dag na datum van die posmerk op die registrasiebewys uitgevoer is.

(d) Betekening ingevolge hierdie subreël hoef nie deur bemiddeling van die geregsbode te geskied nie.

(10) (a) Indien betekening nie op enigeen van die voormelde wyses kan geskied nie, of indien 'n prosesstuk of dokument waarby 'n geding ingestel word, buite die Republiek beteken moet word, kan die persoon wat betekening verlang, om verlof daarvoor aansoek doen by die hof wat die aansoek in kamerhof kan aanhoor.

(b) Sodanige aansoek moet 'n saaklike uiteensetting gee van die aard en omvang van die eis, die gronde waarop dit berus en

the court has jurisdiction to entertain the claim and also the manner of service which the court is asked to authorise. If such manner be other than personal service, the application shall further set forth the last known whereabouts of the person to be served and the enquiries made to ascertain his present whereabouts. Upon such application the court may make such order as to the manner of service as it deems fit and shall further order the time within which notice of intention to defend is to be given or any other step is to be taken by the person to be served. Where such service by publication is ordered, it shall be in a form as near as may be in accordance with Form 4 of Annexure 2, and shall be approved and signed by the registrar.

- (c) Where the document concerned is not one whereby proceedings are instituted, leave for service thereof may be requested in terms of subrule (2) or verbally at any hearing at which the court is dealing with the matter, in which event no papers need be filed in support of such request and the court may make such order as it deems fit.

(11) Where the service to be effected is an order made *ex parte*, which calls upon the respondent to show cause, at a time or before the end of a period stated in the order, why such order should not be confirmed, it shall be effected at least fourteen days before the time or the end of the period therein.

(12) Except where otherwise provided, notice of application to the court shall be served at least seven days before the time appointed for the hearing of the application, but the court may on cause shown reduce such period.

- (13) (a) Unless otherwise provided, where service of process may be effected by registered post, the service shall be so effected by the messenger placing a copy of the process in an envelope, addressing and posting it by prepaid registered letter to the address of the party to be served and at the time of registration making application for an acknowledgment by the addressee of the receipt thereof as provided in regulation 44 in Government Notice R.550 of 1960.

(b) A receipt form completed as provided in regulation 44 (8) in the said Government Notice shall be a sufficient acknowledgment of receipt for the purposes hereof.

(c) If no acknowledgment be received the messenger shall state the fact in his return of service of the summons or process.

(d) Every such letter shall have on the envelope a printed or typewritten notice in the following terms:

"This letter must not be re-addressed. If delivery is not effected before 19 it must be returned to the messenger of the Commissioner's court at"

SUMMONS COMMENCING ACTION

18. (1) The process of the court for commencing an action shall be by summons informing the defendant that, if he disputes the plaintiff's claim and wishes to defend the action, he shall within one month after the date of the service of the summons upon him enter an appearance to answer the claim of the plaintiff and warning the defendant of the consequences of failure to do so.

(2) The summons shall state—

- (a) the sex, occupation (if known) and address of the defendant;
(b) the sex, occupation and postal and residential addresses of the plaintiff; and
(c) the full address where the plaintiff will accept service of process in the action.

(3) The summons shall be substantially in the form prescribed in these rules.

ENDORSEMENT OF SUMMONS

19. (1) The summons shall before issue be endorsed with particulars of claim, which shall include—

- (a) an averment as to the race of the plaintiff and the defendant;
(b) the grounds on which it is averred that the court has jurisdiction in terms of subsection (1) of section 2 of the Divorce Act, 1979 (Act 70 of 1979);
(c) if a marriage subsists between the plaintiff and the defendant—
(i) the place, district and date of the marriage and whether the marriage was in or out of community of property;
(ii) the names, ages and sex of any minor children of the marriage and the name and address of the person in whose custody such children are;

(d) the nature and grounds of each claim and alternative claim; and shall be signed by the plaintiff or his attorney and shall state the postal address of the person who so signed.

waarop die hof jurisdiksie het om die eis te bereg en die wyse van betekening wat die hof gevra word om te magtig. As dit nie persoonlike betekening is nie, moet in die aansoek die laasbekende verblyfplek van die betrokke persoon vermeld word en die navrae wat gedoen is om sy huidige verblyfplek te bepaal. Na sodanige aansoek kan die hof na goeddunke die wyse van betekening voorskryf en die tyd bepaal waarbinne kennis van voorneme om te verdedig gegee moet word of enige ander stap gedoen moet word deur die persoon aan wie betekening moet geskied. Waar betekening deur publikasie beveel word, moet dit wees in 'n vorm so na moontlik aan Vorm 4 in Aanhangsel 2, goedgekeur en onderteken deur die griffier.

- (c) As die betrokke dokument nie een is waarby 'n geding ingestel word nie, kan verlot vir betekening daarvan aangevra word ingevolge subreël (2), of mondeling terwyl die saak voor die hof dien, in welke geval geen dokumente ter staving van die aansoek ingedien hoef te word nie en die hof kan dan na goeddunke 'n bevel gee.

(11) Wanneer 'n bevel *ex parte* beteken moet word ingevolge waarvan van die respondent vereis word om op 'n tyd of binne 'n tydperk wat in sodanige bevel vermeld word, gronde aan te voer waarom sodanige bevel nie bekragtig moet word nie, moet die betekening minstens veertien dae voor die tyd of voor die einde van die tydperk in die bevel gemeld, uitgevoer word.

(12) Behoudens andersluidende bepalinge moet 'n kennisgewing van 'n aansoek by die hof minstens sewe dae voor die datum wat vir die verhoor van die aansoek bepaal is, beteken word, maar die hof kan indien gronde aangevoer is, hierdie tydperk verkort.

- (13) (a) Wanneer 'n prosesstuk per geregistreerde pos beteken kan word, moet die geregsbode, behoudens andersluidende bepalinge, dit aldus beteken deur 'n afskrif daarvan in 'n koevert te plaas, dit te adresseer en per geregistreerde brief waarop die posgeld vooruitbetaal is, te pos aan die adres van die party aan wie dit beteken moet word, en ten tye van die registrasie van die brief aansoek te doen om erkenning van die ontvangs daarvan deur die geadresseerde, soos bepaal word by regulasie 44 in Goewermmentskennisgewing R.550 van 1960.

(b) 'n Ontvangsbewys wat ooreenkomstig die bepalinge van regulasie 44 (8) in genoemde Goewermmentskennisgewing ingevul is, is vir die doeleindes van hierdie reël afdoende erkenning van ontvangs.

(c) Indien erkenning van ontvangs nie verkry word nie, moet die geregsbode dié feit in sy relaas van betekening van die dagvaarding of prosesstuk vermeld.

(d) Iedere sodanige brief moet 'n gedrukte of getikte kennisgewing in die volgende bewoording op die koevert hê: "Hierdie brief moet nie heradresseer word nie. Indien dit nie voor 19 afgelewer is nie, moet dit aan die geregsbode van die Kommissarishof te terugbesorg word."

DAGVAARDING WAT AKSIE BEGIN

18. (1) Die geregtelike prosesstuk waarby 'n aksie begin word, is 'n dagvaarding waarin die verweerder meegedeel word dat indien hy die eis van die eiser betwis en die aksie wil verdedig, hy binne een maand na die datum waarop die dagvaarding aan hom beteken is, verskynning moet aanteken om te antwoord op die eise van die eiser en waarin die verweerder gewaarsku word van die gevolge van versuim om dit te doen.

(2) Die dagvaarding moet vermeld—

- (a) die geslag, beroep (indien bekend) en adres van die verweerder;
(b) die geslag, beroep en pos- en woonadres van die eiser; en
(c) die volledige adres waar die eiser betekening van 'n prosesstuk in die aksie sal aanvaar.

(3) Die dagvaarding moet wesenlik in die vorm wees wat in hierdie reëls voorgeskryf is.

ENDOSSERING VAN DAGVAARDING

19. (1) Voordat die dagvaarding uitgereik word, moet die besonderhede van die eis daarop geëndosseer word, wat moet insluit—

- (a) 'n bewering insake die ras van die eiser en die verweerder;
(b) die gronde waarop beweerd word dat die hof jurisdiksie het kragtens subartikel (1) van artikel 2 van die Wet op Egskeiding, 1979 (Wet 70 van 1979);
(c) as 'n huwelik tussen die eiser en verweerder bestaan—
(i) die plek, distrik en datum van die huwelik en of die huwelik binne of buite gemeenskap van goedere aangegaan is;
(ii) die name, ouderdomme en geslag van enige minderjarige kinders uit die huwelik en die naam en adres van die persoon in wie se bewaring sodanige kinders is;

(d) die aard en gronde van elke eis en alternatiewe eis; en sodanige dagvaarding moet deur die eiser of sy prokureur onderteken wees en moet die posadres van die persoon wat aldus geteken het, vermeld.

(2) The particulars of claim may be contained in an annexure served with the summons, which annexure shall be taken to be part of the summons.

AMENDMENT OF SUMMONS

20. (1) Subject to the provisions of this rule a summons may, before service, be amended by the plaintiff as he shall think fit.

(2) Any alteration or amendment of a summons before service and whether before or after issue shall, before the summons is served, be initialled by the registrar in the original summons and, until so initialled, such alterations and amendments shall have no effect.

(3) (a) Any party desiring to amend any pleading in a divorce action, shall give notice to the other party of his intention so to amend and the particulars of such amendment.

(b) Such notice shall state that unless objection in writing is made within seven days after the delivery of the notice to the proposed amendment, the pleading shall be deemed to be so amended.

(c) If any objection be made against the amendment within the said period, the provisions of subrule (4) shall apply.

(d) When a pleading is deemed to have been amended as referred to herein, the order party may plead thereto or amend accordingly any pleading already filed by him within fourteen days after the receipt of the notice of amendment: Provided that, when neither the first name nor the initial of the defendant is shown, or a wrongly spelt first name or not all first names appear in the summons but the correct first name or initial of the person upon whom service has been effected is disclosed in the return of the messenger, the registrar may, at the request of the plaintiff and without notice to such person, insert such first name or initial in the summons as being the first name or initial of the defendant and such amendment shall, for all purposes, be deemed to have been effected before service of the summons.

(4) The court may, at any time before judgment, upon such terms as to costs and otherwise as it may deem reasonable, grant leave for the amendment of any summons or other document forming part of the record: Provided that no amendment shall be made by which any party other than the party applying for such amendment may (notwithstanding adjournment) be prejudiced in the conduct of his action or defence.

FURTHER PARTICULARS

21. (1) Any party may, by notice delivered not more than seven days after he has entered an appearance to defend or after he has received any pleading, require the other party to furnish such further information as is reasonably necessary to enable him to plead.

(2) The party receiving such notice shall within seven days after receipt thereof furnish such information.

APPEARANCE TO DEFEND, PLEA, CLAIM IN RECONVENTION AND REPLY

22. (1) A defendant who intends to defend the action may, within a period stated in the summons, enter an appearance to defend by delivering to the registrar or to any clerk of the court a notice in writing that he intends to defend.

(2) The notice shall be signed by the defendant or his attorney and shall state the full address where defendant will accept service of process in the action and also the postal address of the person who so signed.

(3) The clerk of the court shall at the request of an illiterate defendant who does not make use of the services of an attorney enter an appearance to defend by completing a notice to that effect as prescribed in subrule (2).

(4) The clerk of the court shall forthwith forward any notice received by him in terms of subrules (2) and (3) to the registrar and to the other party.

23. (1) The defendant shall, within seven days after entry of appearance or of the delivery of further particulars, deliver a statement in writing to be called a plea.

(2) The plea shall be dated and signed by the defendant or his attorney.

(3) The defendant shall in his plea either admit or deny or confess and avoid all the material facts alleged in the particulars of claim and shall clearly and concisely state the nature and the grounds of his defence including any exception to the summons or special defence.

(2) Die besonderhede van die eis kan uiteengesit word in 'n aanhangsel wat saam met die dagvaarding beteken word en wat geag word 'n deel van die dagvaarding te wees.

WYSIGING VAN DAGVAARDING

20. (1) Voor die betekening van 'n dagvaarding, kan dit, behoudens die bepalinge van hierdie reël na goeë dunde deur die eiser gewysig word.

(2) Enige verandering aan of wysiging van 'n dagvaarding voordat dit beteken is, hetsy voor of nadat dit uitgereik is, moet deur die griffier in die oorspronklike dagvaarding geparafeer word voordat dit beteken word, en alvorens dit aldus geparafeer is, is sulke veranderings en wysigings kragteloos.

(3) (a) Enige party wat begerig is om enige pleitskrif in 'n egskeidingsgeding te wysig moet kennis van sodanige voorneme en besonderhede van sodanige wysiging aan die teenparty gee.

(b) Sodanige kennisgewing moet meld dat tensy skriftelike beswaar teen die beoogde wysiging binne sewe dae na betekening van die kennisgewing van die beoogde wysiging aangeteken word, die pleitskrif geag word so gewysig te wees.

(c) Indien beswaar binne die voorgeskrewe tydperk teen die wysiging aangeteken word, geld die bepalinge van subreël (4).

(d) Wanneer 'n pleitskrif geag word gewysig te wees soos hierin bedoel, kan die teenparty binne veertien dae na ontvangs van die kennisgewing van wysiging, daarop pleit of enige pleitskrif reeds deur hom ingedien dienooreenkomstig wysig: Met dien verstande dat indien nóg die voornaam nóg die voorletter van die verweerder of 'n foutief gespelde voornaam of nie al die voorname nie op die dagvaarding voorkom, maar die korrekte voornaam of voorletter van die persoon aan wie die prosesstuk beteken is, uit die relaas van die geregsbode blyk, die griffier op versoek van die eiser en sonder kennisgewing aan sodanige persoon, sodanige voornaam of voorletter in die dagvaarding as die voornaam of die voorletter van die verweerder kan invoeg, en sodanige wysiging word daarna vir alle doeleindes geag voor die betekening van die dagvaarding aangebring te gewees het.

(4) Die hof kan in enige stadium voor uitspraak verlof verleen vir die wysiging van 'n dagvaarding of ander dokument wat deel van die oorkonde is, op sodanige voorwaardes betreffende koste en andersins as wat hy redelik ag: Met dien verstande dat geen wysiging daarin aangebring mag word waarby 'n ander party as die party wat daarom aansoek gedoen het (ondanks verdagting), by die voer van sy aksie of verweer benadeel word nie.

NADERE BESONDERHEDE

21. (1) Enige party kan, by kennisgewing afgelewer hoogstens sewe dae nadat hy verskyning om te verdedig aangeteken het of nadat hy enige pleitskrif ontvang het, van die ander party vereis dat hy sodanige nadere inligting aan hom verstrek as wat redelikerwys nodig is om hom in staat te stel om te pleit.

(2) Die party wat sodanige kennisgewing ontvang, moet binne sewe dae na ontvangs daarvan sodanige inligting verstrek.

KENNISGEWING VAN VOORNEME OM TE VERDEDIG, PLEIT, TEENEIS EN REPLIEK

22. (1) 'n Verweerder wat van voorneme is om die aksie te verdedig, kan binne die tydperk in die dagvaarding bepaal, kennis gee van sy voorneme om te verdedig aan die griffier of enige klerk van die hof deur aflewering van 'n skriftelike kennisgewing van sy voorneme om te verdedig.

(2) Die kennisgewing moet deur die verweerder of sy prokureur onderteken wees en moet die volledige adres waar die verweerder betekening van prosesstukke in die aksie sal aanvaar en ook die posadres van die persoon wat aldus geteken het, vermeld.

(3) Die klerk van die hof teken op versoek van 'n ongeletterde verweerder wat nie die dienste van 'n prokureur gebruik nie verskyning om te verdedig aan deur 'n kennisgewing soos in subreël (2) voorgeskryf, te voltooi.

(4) Die klerk van die hof stuur onmiddellik enige kennisgewing deur hom ingevolge subreëls (2) en (3) ontvang, aan die griffier en aan die ander party.

23. (1) Die verweerder moet binne sewe dae na aantekening van verskyning, of die aflewering van nadere besonderhede, 'n skriftelike verklaring wat 'n pleit genoem word, aflewer.

(2) Die pleit moet gedateer en deur die verweerder of sy prokureur onderteken wees.

(3) Die verweerder moet in sy pleit al die wesenlike feite wat in die besonderhede van die eis beweer word, of erken of ontken of met teenwerping erken en moet duidelik en saaklik die aard en gronde van sy verweer vermeld, met inbegrip van enige eksepsie teen die dagvaarding of spesiale verweer.

- (4) (a) If the defendant desires to make a claim in reconvention, he shall do so by the delivery, with his plea, of a statement in writing giving such particulars as are required for claims in reconvention.
- (b) It shall not be necessary to enter an appearance to defend a claim in reconvention.
- (c) A defendant in reconvention who intends to defend the claim in reconvention shall within seven days of delivery of such claim deliver a plea to such claim giving such particulars as are required for pleadings in convention. The provisions of subrules (2) and (3) shall *mutatis mutandis* apply to such plea.
- (5) A clerk of the court shall at the request of an illiterate defendant or defendant in reconvention, as the case may be, who does not employ an attorney prepare a plea or counterclaim in accordance with the provisions of subrules (1), (2), (3) and (4) (a) or a plea in terms of subrule 4 (c) and shall deliver a copy of such process to the registrar and the other party.
24. (a) If a defendant has entered an appearance to defend but has failed to deliver a plea, the plaintiff may deliver notice in writing calling upon the defendant to deliver a plea as provided in rule 22 or 23 within seven days of the service of such notice and warning the defendant that upon his failure to do so the case may be set down without further notice to him and that judgment may be given against him in his absence.
- (b) The provisions of paragraph (a) shall *mutatis mutandis* apply to a defendant in reconvention who fails to deliver a plea.
25. Notwithstanding the provisions of rules 22, 23 and 24, the court may at or at any time before the hearing of the action and on such terms as to adjournment and costs as may be just allow any plea, answer or claim in reconvention or subsequent pleading to be then and there recorded or filed.

PRO DEO APPLICANTS

26. (1) Any person desiring to sue or defend as a *pro deo* litigant may apply to the court on notice to the party to be sued or to the plaintiff, as the case may be, for leave to do so. The applicant shall deliver with such notice an affidavit made by himself setting out fully the grounds of action or of defence on which he intends to rely and particulars of his means.
- (2) The registrar or, where the applicant resides in an area other than that in which the office of the registrar is situated, the clerk of the Commissioner's court of that area, may at the request of the applicant write out such notice and affidavit free of charge.
- (3) The court may upon any such application—
- (a) examine the applicant on oath as to his right of action or defence, and as to his means;
- (b) require the applicant to adduce further evidence with reference to either questions;
- (c) refer any such application to an attorney for investigation and report as to the applicant's means and whether he has a *prima facie* right of action or defence, as the case may be.
- (4) If the court is thereafter satisfied that the applicant has a *prima facie* right of action or defence and is not possessed of means sufficient to enable him to pay the costs of the action, court fees and messenger's charges and will not be able within a reasonable time to provide such sums from his earnings, the court may order—
- (a) that the process of the court be issued and served free of charge to the applicant other than for the disbursements of the messenger; and
- (b) that attorney be appointed to act for such applicant; or
- (c) that the registrar, without charges write out such process, affidavit, notices and other documents as may be required to comply with these rules.
- (5) If the *pro deo* litigant succeeds and is awarded costs against his opponent he shall, subject to taxation, be entitled to include and recover in such costs his attorney's costs and also the fees and charges so remitted; and if he shall recover costs he shall first make good thereout all such fees and charges.
- (6) If the *pro deo* litigant does not succeed or recover anything from his opponent upon a judgment in his favour, no fees shall be taken from him by the attorney so appointed to act for him.
- (7) An order made under this rule—
- (a) shall not exempt the *pro deo* litigant from liability to be adjudged to pay adverse costs; and
- (b) may on application at any time before judgment by any person affected thereby be reviewed and rescinded or varied by the court for good cause shown.

- (4) (a) Indien die verweerder 'n teenreis wil instel, doen hy dit deur die aflewering, saam met sy pleit van 'n skriftelike verklaring waarin sodanige besonderhede verstrekkend word wat ten opsigte van 'n teenreis verlang word.
- (b) Dit is nie nodig om kennisgewing van voorneme om 'n teenreis te verdedig aan te teken nie.
- (c) 'n Verweerder in rekonvensie wat van voorneme is om die teenreis te verdedig, moet binne sewe dae na aflewering van die teenreis 'n pleit ten opsigte van sodanige eis lewer waarin die besonderhede wat ten opsigte van pleitskrifte in konvensie vereis word, verstrekkend word. Die bepalings van subreëls (2) en (3) is *mutatis mutandis* van toepassing op so 'n pleit.
- (5) 'n Klerk van die hof moet op versoek van 'n ongeletterde verweerder of verweerder in rekonvensie, na gelang van die geval, wat nie oor die dienste van 'n prokureur beskik nie, 'n pleit of teenreis ooreenkomstig die bepalings van subreëls (1), (2), (3) en (4) (a) of 'n pleit ingevolge subreël 4 (c) opstel en moet 'n afskrif van sodanige prosesstuk aan die griffier en aan die ander party besorg.
24. (a) As 'n verweerder verskyning vir verdediging aangeteken het maar in gebreke gebly het om 'n pleit in te lewer, kan die eiser 'n skriftelike kennisgewing lewer waarin hy die verweerder aansê om ooreenkomstig reël 22 of 23 pleit in te lewer binne sewe dae na die betekening van sodanige kennisgewing waarin die verweerder gewaarsku word dat indien hy sou versuim om dit te doen die saak sonder verdere kennisgewing aan hom vir verhoor op die rol geplaas kan word en dat uitspraak in sy afwesigheid teen hom gegee kan word.
- (b) Die bepalings van paragraaf (a) is *mutatis mutandis* van toepassing op 'n verweerder in rekonvensie wat versuim om 'n pleit in te lewer.
25. Ondanks die bepalings van reëls 22, 23 en 24 kan die hof ten tye van of te eniger tyd voor die verhoor van die aksie en op sodanige voorwaardes betreffende verdagting en koste as wat billik mag wees, toelaat dat enige pleit, antwoord of teenreis of 'n latere pleitskrif dadelik opgeteken of geïasseer word.

APPLIKANTE PRO DEO

26. (1) Iemand wat as 'n *pro deo* gedingvoerende party wil dagvaar of verdedig, kan na kennisgewing aan die party wat dagvaar gaan word, of aan die eiser, na gelang van die geval, die hof by wyse van 'n aansoek om die nodige verlof nader. Die applikant moet benewens sodanige kennisgewing 'n beëdigde verklaring aflewer wat hy self afgelê het en waarin die gronde waarop hy voornemens is om sy aksie of verweer te baseer, en besonderhede van sy middele volledig uiteengesit word.
- (2) Op versoek van die applikant kan die griffier of, indien die applikant in 'n ander gebied woon as die gebied waarin die kantoor van die griffier geleë is, die klerk van die Kommissarishof van die betrokke gebied, sodanige kennisgewing en beëdigde verklaring kosteloos uitskryf.
- (3) By so 'n aansoek kan die hof—
- (a) die applikant onder eed ondervra aangaande sy eis of verweer, asook aangaande sy middele;
- (b) vereis dat die applikant verdere getuienis moet aanbied met betrekking tot die een of die ander van hierdie aangeleenthede;
- (c) so 'n aansoek na 'n prokureur verwys om ondersoek in te stel na en verslag te doen omtrent die applikant se middele en die vraag of hy 'n *prima facie*-eis of verweer het, na gelang van die geval.
- (4) Indien die hof daarna daarvan oortuig is dat die applikant 'n *prima facie*-eis of verweer het en nie oor voldoende middele beskik om hom in staat te stel om die koste van die aksie, die hofgelde en die geregsbode se gelde te betaal nie en nie binne 'n redelike tydperk daartoe in staat sal wees om uit sy verdienstes sodanige bedrae te betaal nie, kan die hof beveel dat—
- (a) die prosesstukke kosteloos vir die applikant uitgereik en beteken word, uitgesonderd wat die geregsbode se uitgawes betref; en
- (b) 'n prokureur aangestel word om die applikant op te tree; of
- (c) die griffier die prosesstukke, beëdigde verklaring kennisgewing en ander dokumente wat nodig is om aan die vereistes van hierdie reëls te voldoen, kosteloos uitskryf.
- (5) As die *pro deo* gedingvoerder slaag en koste aan hom teen sy teenparty toegeken word, is hy daarop geregtig om, onderworpe aan taksering, sy prokureurkoste, asook die gelde en koste waarvan hy aldus kwytgeskeld is, daarby in te sluit en te verhaal; en indien hy koste verhaal, moet hy eers al sulke gelde en koste daaruit vereffen.
- (6) As die *pro deo* gedingvoerende party nie slaag nie of ten opsigte van 'n uitspraak ten gunste van hom niks op sy teenparty verhaal nie, mag die prokureur wat aldus aangestel is om vir hom op te tree, geen gelde van hom vorder nie.
- (7) 'n Bevel wat ingevolge hierdie reël gegee word—
- (a) vrywaar die *pro deo* gedingvoerende party nie daarvan dat koste teen hom uitgewys kan word nie; en
- (b) kan op aansoek deur enigiemand wat daardeur geraak word, op enige tydperk voor die uitspraak, deur die hof hersien en nietig verklaar of gewysig word na aanvoering van voldoende gronde.

DISCOVERY OF DOCUMENTS

27. (1) Either party may deliver a notice to the other party calling upon him to deliver a schedule specifying the papers or documents in his possession or under his control relating to the action which he intends to use in the action or which tend to prove or disprove either party's case. Such schedule verified by affidavit shall be delivered by the party thereto required within forty-eight hours of the delivery of such notice. If privilege be claimed for any of the papers or documents scheduled, such papers or documents shall be separately listed on the schedule and the ground on which privilege is claimed in respect of each shall be set out.

(2) A paper or document not so disclosed may not be used for any purpose in the trial of the action by the party in whose possession or under whose control it is without the leave of the court on such terms as to adjournment and costs as may be just, but the other party may call for and use such paper or document in the cross-examination of a witness.

(3) Each party shall, on notice, forthwith allow the other party to inspect and take copies of all papers and documents disclosed in terms of subrule (1) or specified in a notice delivered in terms of subrule (4) and shall, on prepayment therefor, forthwith furnish the other with such copies thereof or extracts therefrom as may be requested.

(4) Either party may, by notice to produce, require the other to produce at the trial of the action the papers and documents so disclosed and also any other papers and documents specified in detail. Such notice shall have the effect of a subpoena under rule 9 as regards all such papers and documents as are in the possession or under the control of the party to whom the notice is so given.

SET-DOWN FOR TRIAL

28. (1) (a) The trial of an action shall be subject to the delivery by the plaintiff, after the pleadings have been closed, of notice of trial at a place and on a day approved by the registrar: Provided that if the plaintiff does not within twenty-one days after the pleadings have been closed deliver notice of trial, the defendant may do so.

(b) Upon the delivery of a reply, or where no reply is delivered, upon the expiration of the period for a reply, pleadings shall be deemed to be closed.

(2) The registrar shall set the action down for hearing at the centre at which the court is to be held which is nearest to the place of residence of the plaintiff unless it appears that the trial of the action at that centre may result in undue expense or inconvenience to the defendant, in which case the registrar may set down the hearing at some other centre at which the court is to be held.

(3) The decision of the registrar as to be the centre at which the trial of the action is to be held shall be subject to review by the president of the court on application by either party.

(4) The delivery of the notice referred to in subrule (1) shall *ipso facto* operate to set down for trial at the same place and day any claim in reconviction made by the defendant.

(5) The notice referred to in this rule shall be served at least fourteen days before the day stated in such notice.

(6) Notwithstanding anything in this rule contained, if the defendant has failed to enter an appearance to defend or to deliver a plea as required by these rules, the registrar shall at the written request of the plaintiff forthwith set the action down for hearing at a time and place and on a date to be fixed by him and no notice of such request or set-down need be served on the defendant.

TRIAL

29. (1) The trial of an action shall, subject to the provisions of rule 28 (2), take place at the place mentioned in the summons commencing the action.

(2) A witness who is not a party to the action may be ordered by the court—

(a) to leave the court until his evidence is required or after his evidence has been given; or

(b) to remain in court after his evidence has been given until the trial is terminated or adjourned.

(3)(a) If on the pleadings the burden of proof is on the plaintiff he shall first adduce his evidence.

(b) If absolution from the instance is not then decreed, the defendant shall adduce his evidence.

BLOOTLEGGING

27. (1) Enigeen van die partye kan 'n kennisgewing by die ander party lewer waarin hy aangesê word om 'n lys in te lewer waarin die stukke of dokumente gespesifiseer word wat in sy besit of onder sy beheer is en betrekking het op die aksie en wat hy voornemens is om in die aksie te gebruik of wat daartoe bydra om een van beide partye se saak te staaf of te weerlê. Sodanige lys, wat by beëdigde verklaring bevestig moet word, moet deur die party van wie dit vereis word, ingelewer word binne agt-en-veertig uur na die inlewering van sodanige kennisgewing. Indien daar op privilegie ten opsigte van een of meer van die stukke of dokumente op die lys aanspraak gemaak word, moet sodanige stukke of dokumente afsonderlik op die lys aangedui word en ten opsigte van elkeen moet die gronde waarop daar op privilegie aanspraak gemaak word, uiteengesit word.

(2) 'n Stuk of dokument wat nie aldus blootgelê word nie, mag vir geen doel hoegenaamd gebruik word by die verhoor van die aksie deur die party in wie se besit of onder wie se beheer dit is sonder die toestemming van die hof verleen op sodanige voorwaardes betreffende verdagting en koste as wat billik is nie, maar die ander party kan sodanige stuk of dokument opeis en dit by die kruisverhoor van 'n getuie gebruik.

(3) Enige party moet, na kennisgewing, die ander party onverwyld toelaat om insae te hê in, en om afskrifte te maak van alle stukke en dokumente wag ingevolge subreël (1) blootgelê is of wat gespesifiseer word in 'n kennisgewing wat ingevolge subreël (4) gelewer is, en moet by vooruitbetaling die ander party onverwyld voorsien van sodanige afskrifte daarvan of uittreksels daaruit as wat hy aanvra.

(4) Enigeen van die partye kan, by kennisgewing om bloot te lê, van die ander party vereis dat hy die stukke en dokumente wat aldus blootgelê is, asook enige ander stukke en dokumente wat breedvoerig gespesifiseer word, by die verhoor van die aksie blootlê. Sodanige kennisgewing het die krag van 'n getuiedagvaarding ingevolge reël 9 met betrekking tot alle stukke en dokumente wat in die besit of onder die beheer is van die party aan wie kennis aldus gegee word.

TERROLLEPLASING VIR VERHOOR

28. (1) (a) Die verhoor van 'n aksie is onderworpe aan die lewering deur die eiser, nadat die pleitskrifte afgesluit is, van 'n kennisgewing van verhoor op 'n plek en datum wat deur die griffier goedgekeur is: Met dien verstande dat indien die eiser nie binne een-en-twintig dae nadat die pleitskrifte afgesluit is 'n kennisgewing van verhoor lewer nie, die verweerder dit kan doen.

(b) By lewering van 'n repliek, of as geen repliek gelewer is nie, by verstrekking van die tydperk wat vir 'n repliek bepaal is, word die pleitskrifte geag gesluit te wees.

(2) Die griffier moet die aksie ter rolle plaas vir verhoor op die plek waar die hofsitting gehou moet word, wat die naaste is aan die plek waar die eiser woonagtig is, tensy dit blyk dat die verhoor van die aksie op sodanige plek onnodige uitgawes of ongerief vir die verweerder tot gevolg kan hê, in welke geval die griffier die verhoor van die aksie op 'n ander plek waar die hofsitting gehou moet word, ter rolle kan plaas.

(3) Die bepaling deur die griffier van die plek waar die verhoor van die aksie moet plaasvind, is onderhewig aan hersiening deur die voorsitter van die hof op aansoek deur enigeen van die partye.

(4) Die lewering van die kennisgewing in subreël (1) genoem, dien *ipso facto* om enige teënis wat deur die verweerder ingestel is, op dieselfde plek en datum vir verhoor ter rolle te plaas.

(5) Die kennisgewing in hierdie reël genoem, moet minstens veertien dae voor die datum in sodanige kennisgewing vermeld, beteken word.

(6) Ondanks enige bepaling in hierdie reël, as die verweerder versuim het om verskyning vir verdediging aan te teken of om 'n pleit in te lewer soos in hierdie reëls bepaal, moet die griffier op die skriftelike versoek van die eiser die aksie onmiddellik ter rolle plaas vir verhoor op 'n plek, datum en tyd wat deur hom bepaal moet word en geen kennisgewing van sodanige versoek of terrolleplasing hoef aan die verweerder beteken te word nie.

VERHOOR

29. (1) Die verhoor van 'n aksie vind, behoudens die bepalings van reël 28 (2), plaas op die plek wat vermeld word in die dagvaarding waarby die aksie begin is.

(2) 'n Getuie wat nie 'n party by die aksie is nie, kan deur die hof gelaas word om—

(a) tot tyd en wyl hy getuie is moet aflê of nadat sy getuie is afgelê is, die hof te verlaat; of

(b) in die hof te bly nadat hy getuie is afgelê het, totdat die saak beëindig of die hof verdaag word.

(3) (a) As die bewyslas volgens die pleitskrifte op die eiser rus, moet hy eerste sy getuie aanbid.

(b) As die hof nie daarna 'n bevel van absolusie van die instansie gee nie, voer die verweerde sy getuie aan.

(4) Where such burden of proof is on the defendant, the defendant shall first adduce his evidence and, if necessary, the plaintiff shall thereafter adduce his evidence.

(5) (a) Where a burden of proving one or more issues is on the plaintiff and that of proving others is on the defendant, the plaintiff shall first call his evidence on any issues whereof proof is upon him and may then close his case; and the defendant shall then call his evidence on all the issues.

(b) If the plaintiff has not called any evidence (other than that necessitated by his evidence on the issues whereof the burden of proof is upon him) on any issues proof whereof is on the defendant, he shall have the right so to do after the defendant has closed his case. If he has called any such evidence he shall have no such right.

(6) In case of a dispute as to the party upon whom the burden of proof rests the court shall direct which party shall first adduce evidence.

(7) Either party may, with the leave of the court, adduce further evidence at any time before judgment but such leave shall not be granted if it appears to the court that such evidence was intentionally withheld out of its proper order.

(8) The court may at any time before judgment, on the application of either party or of its own motion, recall any witness for further examination.

(9) Any witness may be examined by the court as well as by the parties, and the court may of its own motion call a witness not called by either party if it thinks his evidence necessary in order to elucidate the truth or for the solution of the question before it.

(10) After the evidence on behalf of both parties has been completed, the party who first adduced evidence may first address the court and thereafter the other party, and the party who first adduced evidence may reply.

(11) Where the court has authorised the evidence of any witness to be taken on interrogatories, such interrogatories shall be filed within four days of the order and cross-interrogatories within four days thereafter.

RECORDS OF PROCEEDINGS

30. (1) Minutes of record shall forthwith be made of—

- (a) any judgment given by the court;
- (b) any *viva voce* evidence given in court;
- (c) any objection made to any evidence received or tendered; and
- (d) the proceedings of the court generally including the record of any inspection *in loco*.

(2) The court shall also mark each document put in evidence and note such mark on the record.

(3) Such record shall be kept by such means as to the court seems appropriate and may in particular be taken down in shorthand or be recorded by mechanical means.

(4) The shorthand notes so taken or any mechanical record shall be certified by the person taking the same to be correct and shall be filed with the registrar. It shall not be necessary to transcribe them unless the court so directs or a party so requires it. If and when transcribed, the transcript of such notes or record shall be certified as correct by the person transcribing it and the transcript, together with the shorthand notes or the mechanical record shall be filed with the registrar. The transcript of the shorthand notes or mechanical record shall be deemed to be correct unless the court otherwise orders.

(5) Every stenographer employed to take down a record of any proceedings shall be deemed to be an officer of the court and shall, before assuming duty, declare on oath/solemnly affirm as follows:

"I, A.B., do swear/solemnly affirm that I shall faithfully and to the best of my ability record in shorthand, or cause to be recorded by mechanical means, as directed by the court, the proceedings in any case in which I may be employed as an officer of the court, and that I shall similarly when required to do so, as far as I am able transcribe any shorthand notes or mechanical record made by any other stenographer or recorded by mechanical means."

(6) A party shall be entitled to a transcript of any such shorthand notes or mechanical record on payment of a fee of 50c for each 72 words for the original and 10c for each 72 words of a carbon copy.

(7) In the event of an appeal being noted and set down for hearing such shorthand notes or mechanical record shall, in so far as may be relevant to the appeal, be transcribed and certified by the stenographer as a true record of the proceedings and such transcript shall thereafter form part of the record.

(8) Any party may, not later than seven days after the judgment or, where the minutes were taken in shorthand or mechanically recorded,

(4) As sodanige bewyslas op die verweerder rus, moet hy sy getuienis eerste aanbied, en, indien nodig, voer die eiser daarna sy getuienis aan.

(5) (a) As die bewyslas ten opsigte van een of meer geskilpunte op die eiser rus en die bewyslas ten opsigte van ander geskilpunte op die verweerder rus, moet die eiser eerste sy getuienis aanbied met betrekking tot geskilpunte ten opsigte waarvan die bewyslas op hom rus en kan daarna sy saak afsluit; en vervolgens voer die verweerder sy getuienis met betrekking tot al die geskilpunte aan.

(b) As die eiser geen getuienis (uitgesonderd dié wat hy genoodsaak is om aan te voer ten opsigte van dié geskilpunte waarvan die bewyslas op hom rus) oor die geskilpunte ten opsigte waarvan die bewyslas op die verweerder rus, aangevoer het nie, het hy die reg om dit te doen nadat die verweerder sy saak afgesluit het. As hy wel sodanige getuienis aangebied het, het hy geen sodanige reg nie.

(6) In geval van 'n geskil betreffende die vraag op watter party die bewyslas rus, gelas die hof watter party eerste getuienis moet aanbied.

(7) Met die toestemming van die hof kan enigeen van die partye te eniger tyd voordat die uitspraak gegee word, verdere getuienis aanvoer, maar sodanige toestemming word nie verleen as die hof van oordeel is dat sodanige getuienis opsetlik buite die juiste volgorde daarvan teruggehou is nie.

(8) Die hof kan te eniger tyd voordat hy uitspraak gee, op aansoek van die een of die ander van die partye of uit eie beweging 'n getuie terugroep vir verdere ondervraging.

(9) 'n Getuie kan sowel deur die hof as deur die partye ondervra word, en die hof kan uit eie beweging 'n getuie roep wat nie deur die een of die ander van die partye geroep is nie as die hof meen dat sy getuienis nodig is om die waarheid toe te lig of om 'n vraag op te los waaroor die hof moet beslis.

(10) Nadat die getuienis ten behoeve van albei partye afgelê is, kan die party wat eerste getuienis aangevoer het, eerste sy betoog lewer, waarna die ander party sy betoog kan lewer en daarna kan die party wat eerste getuienis aangebied het, sy repliek lewer.

(11) Indien die hof magtiging daartoe verleen het dat die getuienis van 'n getuie by wyse van vraagpunte afgeneem word, moet die vraagpunte binne vier dae nadat die betrokke bevel gegee is, geliasseer word en die kruisvraagpunte binne vier dae daarna.

NOTULE VAN VERRIGTINGE

30. (1) Daar moet onverwyld in die oorkonde 'n notule gehou word van—

- (a) enige uitspraak van die hof;
- (b) *viva voce*-getuienis wat in die hof afgelê word;
- (c) enige beswaar opgewerp teen getuienis wat toegelaat of aangebied word; en
- (d) die verrigtinge van die hof in die algemeen, met inbegrip van die verslag van enige ondersoek ter plaatse.

(2) Die hof moet ook elke dokument merk wat as bewysstuk ingedien word en sodanige merk in die oorkonde aanteken.

(3) So 'n oorkonde word gehou met die middele wat die hof geskik ag, en kan meer bepaald in snelskif aangeteken of meganies opgeneem word.

(4) Die snelskifaantekeninge aldus gemaak of enige meganiese opname moet deur die afnemer of opnemer as juis gesertifiseer en by die griffier ingedien word. Transkripsie is nie nodig nie tensy die hof of 'n party dit verlang. As 'n transkripsie gemaak word, moet dit deur die oorskrywer as juis gesertifiseer en saam met die snelskifaantekeninge of meganiese opname by die griffier ingedien word. Die transkripsie van die snelskifaantekeninge of van die meganiese opname word korrek geag, tensy die hof anders beslis.

(5) Elke stenograaf wat in diens geneem is om aantekeninge van verrigtinge te hou, word geag 'n amptenaar van die hof te wees en moet vóór diensaanvaarding die volgende eed/plegtige verklaring aflê:

„Ek, A.B., verklaar onder eed/plegtig dat ek getrou en na my beste vermoë die verrigtinge in enige saak waarin ek as amptenaar van die hof werksaam is, in snelskif sal aanteken of meganies sal laat opneem, soos deur die hof voorgeskryf, en dat ek, wanneer daartoe versoek, insgelyks, sover dit in my vermoë is, snelskifaantekeninge of meganiese opnames van enige ander stenograaf of meganiese opname sal transkribeer."

(6) Teen betaling van 'n bedrag van 50c vir iedere 72 woorde vir die oorspronklike en 10c vir elke 72 woorde van 'n deurslagafskrif is 'n party op 'n transkripsie van sodanige snelskifaantekeninge of meganiese opname geregtig.

(7) Ingeval appél aangeteken en vir verhoor ter rolle geplaas word, word die snelskifaantekeninge of meganiese opname vir sover hulle by die appél ter sake is, getranskribeer en deur die stenograaf as 'n ware verslag van die verrigtinge gesertifiseer, en sodanige transkripsie maak daarna deel uit van die oorkonde.

(8) Hoogstens sewe dae na die uitspraak, of, indien die notule in snelskif of meganies afgeneem is, nadat dit getranskribeer is, kan enig-

after the transcript thereof has been completed, apply to the court to correct any errors in the minutes and the court may correct any errors.

(9) If, before the hearing of the application, all parties affected file a consent to the corrections claimed, no costs of such application shall be allowed; otherwise costs shall be in the discretion of the court.

APPLICATION FOR CONTRIBUTION TOWARDS COSTS

31. (1) If the plaintiff or defendant in an action is a female she may, on not less than three days' notice to the other party, make application to the court for an order upon such other party to make a contribution towards the costs of instituting or defending such action, as the case may be. The court may on good cause shown, reduce the period of notice prescribed herein.

(2) Such application shall be supported shall be an affidavit or affidavits briefly setting forth—

- (a) the cause of action or the defence to the action;
- (b) the means, if any, of the applicant which shall be clearly and fully disclosed; and
- (c) the means, if any, of the respondent.

(3) The respondent may file answering affidavits but these should be kept to a minimum length.

(4) In the event of any serious dispute arising as to the facts the court may order that the issue be decided by *viva voce* evidence.

(5) If the court is satisfied that the applicant is entitled to a contribution towards costs and that the respondent is in a position to comply with an order it proposes to make, it may make an order directing the respondent to pay to the applicant at a place and a date to be stated in the order such sum of money as it may consider reasonable.

(6) If the respondent is the plaintiff in the action and fails to comply fully with the order of the court within the time stated the court may order that the prosecution of the action shall be stayed until such time as he complies with the order.

(7) If the respondent is the defendant in the action, and fails to comply fully with the order the applicant may—

- (a) issue a writ of execution against the property of the respondent; or
- (b) apply to the court for the arrest of the respondent for contempt of court.

(8) On application being made as provided in subrule (7) (b) the court may grant an order for the arrest of the respondent and his committal to prison for a specified period, but such order may be suspended by the court at any time upon such terms as may appear to the court to be fair and reasonable.

(9) Nothing in subrules (6), (7) and (8) shall be construed as depriving the court of the power to punish a defaulting respondent for contempt of court.

(10) The court may on good cause shown amend or rescind any order made by it under the provisions of subrule (5).

COSTS

32. (1) The court in giving judgment or in making any order including therein adjournment or amendment, may award such costs as may be just.

(2) The cost of any application or order or issue raised by the pleadings may be awarded by the court irrespective of the judgment in the action, or may be made costs in the action, or may be reserved to be dealt with on the conclusion of the action, but if no order is made such costs shall be costs in the action.

(3) Unless the court shall for good cause otherwise order, costs of interim orders shall not be taxed until the conclusion of the case and a party may present only one bill for taxation up to and including the judgment or conclusion of the action.

(4) The scale of fees to be taken by attorneys and counsel as between party and party shall be that set out in Table A in the Annexure to these rules in addition to necessary expenses.

(5) Such fees shall (save as to appearance in open court without counsel) be allowable whether the work has been done by the attorney or his clerk, but shall be allowed only in so far as the work to which they have been allocated has in fact and necessarily been done.

(6) Where the court is of opinion that at the hearing the party to whom costs are awarded has occupied time unnecessarily or in relation to matters not relevant to the issue the court may disallow a proportionate part of the hearing fees payable to his attorney or counsel.

(7) The court may at its discretion order that the whole of the costs of an action (including the costs of any claim in reconvention) be paid by the parties in such proportions as it may direct.

een van die partye by die hof aansoek doen om foute in die notule te verbeter, en die hof kan enige foute verbeter.

(9) Indien alle betrokke partye toestemming tot die verlangde verbeterings aflower voordat die aansoek verhoor word, word geen koste ten opsigte van sodanige aansoek toegestaan nie; andersins word koste na goeddunke van die hof toegestaan.

AANSOEK OM BYDRAE TER BESTRYDING VAN KOSTE

31. (1) As die eiser of die verweerder by 'n aksie 'n vrou is, kan sy by kennisgewing van minstens drie dae aan die ander party, by die hof aansoek doen om 'n bevel teen die ander party om 'n bydrae te doen ter bestryding van die koste in verband met die instelling of verdediging van die aksie, na gelang van die geval. Indien daar afdoende gronde aangevoer word, kan die hof die tydperk van kennisgewing hierin verkort.

(2) Die aansoek word gestaaf deur een of meer beëdigde verklarings waarin die volgende kortliks vermeld word:

- (a) Die skuldoorsaak of die verweer teen die aksie;
- (b) die middele, as daar is, van die applikant, wat duidelik en volledig aangegee moet word; en
- (c) die middele, as daar is, van die respondent.

(3) Die respondent kan beantwoordende beëdigde verklarings inlewer, maar hulle inhoud moet so beknop moontlik wees.

(4) Indien daar 'n ernstige geskil betreffende die feite ontstaan, kan die hof gelas dat dit by wyse van *viva voce* getuienis uitgemaak word.

(5) As die hof daarvan oortuig is dat die applikant geregtig is op 'n bydrae ter bestryding van die koste en dat die respondent in staat is om te voldoen aan 'n bevel wat die hof voornemens is om te gee, kan hy bevel dat die respondent sodanige som geld as wat die hof redelik ag, aan die applikant betaal op 'n plek en datum wat in die bevel bepaal word.

(6) As die respondent die eiser is in die aksie en versuim om binne die bepaalde tyd die bevel van die hof ten volle na te kom, kan die hof bevel dat die voortsetting van die aksie opgeskort word totdat hy die bevel nagekom het.

(7) As die respondent die verweerder by die aksie is, en versuim om die bevel ten volle na te kom, kan die applikant—

- (a) 'n lasbrief vir eksekusie teen die eiendom van die respondent uitreik; of
- (b) by die hof aansoek doen om die inhegtenisneming van die respondent weens minagting van die hof.

(8) Wanneer 'n aansoek ooreenkomstig die bepaling van subreël (7) (b) gedoen word, kan die hof gelas dat die respondent in hegtenis geneem word en vir bepaalde tydperk in die gevangenis aangehou word. Sodanige bevel kan egter te eniger tyd deur die hof opgeskort word op sodanige voorwaardes as wat vir die hof billik en redelik skyn te wees.

(9) Die bepaling van subreëls (6), (7) en (8) word nie vertolk as sou dit die hof die bevoegdheid ontnem om 'n respondent in verstek weens minagting van die hof te straf nie.

(10) Die hof kan, indien goeie gronde daarvoor aangevoer word, 'n bevel wat hy ingevolge subreël (5) gegee het, wysig of ophef.

KOSTE

32. (1) Die hof kan, wanneer hy uitspraak of 'n bevel gee waarby verdagting van die hof of 'n wysiging ingesluit is, sodanige koste toeken as wat billik is.

(2) Die koste in verband met enige aansoek of bevel of geskilpunt wat uit die pleitskrifte ontstaan, kan deur die hof toegeken word, ongeag die uitspraak in die aksie, of sodanige koste kan tot koste in die geding verklaar word, of kan voorbehou word vir beslegting na afloop van die geding; maar by ontstentenis van sodanige bevel is sodanige koste in die geding.

(3) Tensy die hof na aanvoering van goeie gronde anders gelas, word die koste in verband met tussentydse bevels nie getakseer voordat die geding afgehandel is nie, en 'n party kan slegs een kosterekening tot en met die uitspraak of afsluiting van die geding vir taksasie voorlê.

(4) Die skaal van gelde wat prokureurs en advokate tussen party en party kan vorder, word, benewens noodsaaklike uitgawes, in Tabel A van die Aanhangsel van hierdie reëls uiteengesit.

(5) Sodanige gelde word toegelaat, uitgesonderd wat betref verskynning in die ope hof sonder 'n advokaat, ongeag of die werk deur die prokureur of deur sy klerk verrig is, maar sodanige gelde word toegelaat slegs vir sover die werk waarvoor dit toegeken word, werklik en noodsaaklikerwys verrig is.

(6) Wanneer die hof van oordeel is dat die party aan wie koste toegeken is, tydens die verhoor onnodig of in verband met aangeleenthede wat nie ter sake was nie, tyd in beslag geneem het, kan die hof 'n eweredige gedeelte van die verhoorgelde wat aan sy prokureur of advokaat betaalbaar is, afkeur.

(7) Die hof kan na goeddunke bevel dat die totale koste van 'n aksie, met inbegrip van die koste van 'n eis in rekonvensie, deur die party betaal word in sodanige verhouding as wat hy bepaal.

(8) Where the court is of opinion that expense has been unnecessarily incurred because of the successful party's failure to take a course which would have shortened the proceedings and decreased the costs it shall award only such costs as would have been incurred if the successful party had taken such course.

(9) Where costs in convention and reconvention are awarded to different parties, the registrar shall on taxation, subject to any order which has been made by the court, allow as costs in convention all such costs as would in his judgment have been incurred if no claim in reconvention had been made and as costs in reconvention all other costs allowed.

(10) The costs of issuing any warrant of execution or arrest shall, where they are payable by the party against whom the warrant is issued, be assessed by the registrar without notice and inserted in the warrant.

(11) Witness fees and expenses shall be allowed in respect of the attendance of a party to an action or proceeding.

(12) Where costs and expenses are awarded to any party by the court the party to whom such costs and expenses have been awarded shall deliver a bill of such costs and expenses and give reasonable notice of the taxation thereof at an hour determined (generally or specially) by the registrar and he may include in such bill all such payments as have been necessarily and properly made by him.

(13) The registrar shall at the time fixed tax the bill and allow the costs and expenses so awarded: Provided that witness fees shall not be allowed in taxation unless properly vouched for.

(14) Where more than one fourth of the bill (excluding expenses) is taxed off, the party presenting the bill shall not be allowed any costs of taxation.

(15) As between attorney and client, the registrar may at his discretion, subject to the review hereinafter mentioned, allow costs and charges for services reasonably performed by the attorney at the request of the client for which no remuneration is recoverable as between party and party and for which no provision is made in these rules.

(16) Where a bill of costs as between attorney and client is required to be taxed, taxation shall take place on at least two days' notice thereof to the attorney or client, whether an action therefor is pending or not: Provided that, notwithstanding anything in subrule (3) a bill of costs as between attorney and client may be taxed at any time after the termination of the mandate.

(17) Payment of costs awarded by the court may not be enforced until they have been taxed by the registrar.

REVIEW OF TAXATION

33. (1) Any party having an interest may, within three days after he has obtained knowledge of the taxing of a bill of costs, give notice to the registrar and to the opposing party of his intention to bring the bill of costs under review by the president of the court and shall specify the grounds for such review.

(2) Upon receipt of notification as in subrule (1) provided, the registrar shall give twenty-one days' notice to the parties of the time when and the place at which the bill of costs shall be reviewed, and the bill of costs shall thereafter be reviewed accordingly.

(3) Notwithstanding anything contained in subrules (1) and (2) should a bill of costs have been taxed at the centre at which the court was held, either party may at the time of taxation give summary verbal notice to the registrar of his intention to bring it under review. Thereupon the registrar shall endorse on the bill of costs a note of the request and of the time when taxation will be reviewed. Such endorsement shall be signed by the registrar and each of the parties, and the bill of costs shall thereafter be reviewed.

DELAY IN PROSECUTION OF ACTION

34. If summons in an action be not served within twelve months of the date of its issue or, having been served, the plaintiff has not within twelve months after the date of such service taken further steps in the prosecution of the action, the summons shall lapse.

NON-COMPLIANCE WITH RULES INCLUDING TIME LIMITS AND ERRORS

35. (1) Where a party fails to comply timeously with a request made or notice given pursuant to these rules, the party making the request or giving the notice may notify the defaulting party that he intends after the lapse of seven days applying for an order that such notice or request be complied with, or that the claim or defence be struck out. Failing compliance within the seven days, application may be made to court and the court may make such order thereon as to it seems meet.

(8) Wanneer die hof van oordeel is dat onkoste onnodig aangegaan is vanweë die suksesvolle party se versuim om 'n gedragslyn te volg wat die verrigtinge sou verkort en die koste sou verminder het, ken hy slegs die koste toe wat aangegaan sou gewees het as die suksesvolle party sodanige gedragslyn gevolg het.

(9) Indien daar koste in konvensie en in rekonvensie ten gunste van verskillende partye toegeken word, moet die griffier by taksasie, behoudens enige bevel van die hof, as koste in konvensie al die koste toelaat wat volgens sy oordeel sou ontstaan het as geen eis in rekonvensie ingestel was nie, en as koste in rekonvensie alle ander koste wat toegeken is.

(10) Die uitreikingskoste van 'n lasbrief vir eksekusie of arres word sonder kennisgewing deur die griffier vasgestel en in die lasbrief ingevoeg, indien dit betaalbaar is deur die party teen wie die lasbrief uitgereik is.

(11) Getuiegelde en -uitgawes word, ten opsigte van die bywoning van 'n party by 'n aksie of 'n geding, toegelaat.

(12) Wanneer die hof koste en uitgawes aan enige party toeken, moet sodanige party 'n rekening van die koste en uitgawes aflewer en redelike kennis gee van die taksasie daarvan op 'n uur wat in die algemeen of spesifiek deur die griffier vasgestel word, en kan sodanige party alle betalings wat noodsaaklikewys en behoorlik deur hom gedoen is, in die rekening insluit.

(13) Op die bepaalde tyd takseer die griffier die kosterekening en staan hy die koste en uitgawes toe wat aldus toegeken is: Met dien verstande dat getuiegeld nie by taksasie toegelaat word nie, tensy dit behoorlik gestaaf is.

(14) Wanneer meer as 'n kwart van die rekening (met uitsondering van uitgawes) afgetakseer word, word die party wat die rekening aanbied, geen taksasiekoste toegelaat nie.

(15) Tussen prokureur en klient kan die griffier na goeddunke, en behoudens die hersiening wat later in hierdie reëls genoem word, koste en gelde toelaat vir dienste wat redelikerwys deur die prokureur op versoek van die klient verrig is waarvoor geen besoldiging tussen party en party verhaalbaar is nie en waarvoor daar in hierdie reëls geen voorsiening gemaak word nie.

(16) Wanneer 'n kosterekening tussen prokureur en klient getakseer moet word, vind taksasie plaas met minstens twee dae kennisgewing daarvan aan die prokureur of aan die klient, ongeag of 'n aksie ten opsigte daarvan hangende is of nie: Met dien verstande dat 'n kosterekening tussen prokureur en klient ondanks enige bepalinge in subreël (3) te eniger tyd na beëindiging van die mandaat getakseer kan word.

(17) Die betaling van koste deur die hof toegeken, mag nie afgedwing word voordat dit deur die griffier getakseer is nie.

HERSIENING VAN TAKSASIE

33. (1) 'n Belanghebbende party kan binne drie dae nadat hy van die taksasie van 'n kosterekening vernem het, die griffier en die teenparty kennis gee van sy voorneme om die kosterekening deur die voorsitter van die hof in hersiening te laat neem en moet daarby die gronde vir die hersiening uiteensit.

(2) By ontvangs van kennis ooreenkomstig subreël (1) gee die griffier die partye een-en-twintig dae kennis van die tyd wanneer en die plek waar die kosterekening in hersiening geneem sal word, en daarna word die kosterekening dienoreenkomstig in hersiening geneem.

(3) Nieteenstaande enige bepalinge in subreëls (1) en (2), kan of die een of die ander van die partye ten tye van die taksasie, indien die kosterekening getakseer word by die plek waar die hof gesit het, summier mondeling kennis aan die griffier gee van sy voorneme om die kosterekening te laat hersien. Daarna teken die griffier die versoek asook die tyd wanneer die taksasie hersien sal word, op die kosterekening aan. Hierdie aantekening word deur die griffier en albei partye onderteken en daarna word die kosterekening in hersiening geneem.

VERTRAGING IN VOORTSETTING VAN AKSIE

34. Indien 'n dagvaarding by 'n aksie nie binne twaalf maande vanaf die datum van uitreiking beteken word nie, of indien die eiser, nadat dit beteken is, nie binne twaalf maande na die datum van betekening verdere stappe vir die voortsetting van die aksie gedoen het nie, vervall die dagvaarding.

NIE-NAKOMING VAN REËLS, MET INBEGRIIP VAN TYDSBEPERKINGS EN FOUTE

35. (1) As 'n party versuim om betyds aan 'n versoek of kennisgewing kragtens hierdie reëls te voldoen, kan die party wat die versoek gerig of kennis gegee het, die party wat in verstek is, kennis gee dat hy van voorneme is om na verloop van sewe dae 'n bevel aan te vra dat aan die kennisgewing of versoek voldoen moet word, of dat die eis of verweer geskrap word. By versuim van nakoming binne die sewe dae kan aansoek by die hof gedoen word en die hof kan daarop na goeddunke 'n bevel gee.

(2) Any time limit prescribed by these rules may at any time whether before or after the expiry of the period fixed be extended—

- (a) by the written consent of the opposite party; or
- (b) if such consent is refused, then by the court on application and on such terms as to costs as may be just.

(3) Where there has been short service without leave, the court may, instead of dismissing an application, adjourn it until, at the earliest, the expiration of the period prescribed by these rules; and thereupon any objection to short service shall lapse.

(4) No process or notice shall be invalid by reason of any obvious error in spelling or in figures or of the date.

(5) If any party has in fact been misled by any such error in any process or notice served upon him, the court may, on application, grant him such relief as may be just and may for that purpose set aside the process or notice.

ADJOURNMENT AND POSTPONEMENT

36. (1) The trial of an action or the hearing of an application may be adjourned or postponed by the court, either on application or of its own motion.

(2) Where such an adjournment or postponement is made *sine die*, either party may by delivery of notice of reinstatement set down the action or application for further hearing on a day fixed by the registrar not earlier than fourteen days after delivery of such notice.

(3) Any adjournment or postponement shall be on such terms as to costs and otherwise as the parties may agree to or as the court may order.

NON-APPEARANCE OF A PARTY, WITHDRAWAL, DISMISSAL, ETC.

37. (1) Where the summons has not been served the plaintiff may withdraw the summons by notice to the registrar.

(2) Save as is provided in subrule (1) a plaintiff or applicant desiring to withdraw an action or application against the other party thereto shall deliver notice of withdrawal.

(3) Any party served with a notice of withdrawal may within fourteen days thereafter apply to the court for an order that the party so withdrawing shall pay the applicant's costs of the action or application withdrawn, together with the costs incurred in so applying.

(4) Any unopposed application in terms of subrule (3) may be heard in chambers.

(5) Where the plaintiff in the notice of withdrawal embodies in such notice a consent to pay the costs, such consent shall have the force of an order of court and the registrar shall tax the costs at the request of the defendant.

(6) Any party may by delivery of notice abandon any specified claim or defence pleaded by him, and such notice shall be taken into consideration in taxing costs.

(7) If a plaintiff or applicant does not appear at the time appointed for the trial of the action or the hearing of the application, the action or application may be dismissed with costs.

(8) If a defendant or respondent does not so appear, a judgment against him, not exceeding the relief claimed, may be given with costs.

(9) The withdrawal or dismissal of an action, or a decree of absolution from the instance, shall not be a defence to any subsequent action; but if a subsequent action is brought for the same or substantially the same cause of action before payment of the costs awarded on such withdrawal, dismissal or decree of absolution the court shall, on application, unless good cause to the contrary be shown, and if the said costs have been taxed and payment thereof has been demanded, order a stay of such subsequent action until such costs shall be paid and that the plaintiff shall pay the costs of such application to stay proceedings.

RESCISSION OF JUDGMENTS

38. The court may, upon application by any person affected thereby or, in cases falling under paragraph (c) *suo motu*—

- (a) rescind or vary any judgment granted by it in the absence of the person against whom that judgment was granted;
- (b) rescind or vary any judgment granted by it which was void *ab origine* or was obtained by fraud or by mistake common to the parties;
- (c) correct patent errors in any judgment in respect of which no appeal is pending;
- (d) rescind or vary any judgment in respect of which no appeal lies.

APPLICATIONS

39. (1) Save where proceedings by way of petition are prescribed by law, every application shall be brought on notice of motion supported

(2) Enige tydgrens in hierdie reëls voorgeskryf, kan te eniger tyd, hetsy voor of na die verstryking van die bepaalde tyd verleng word—

- (a) deur die skriftelike toestemming van die teenparty; of
- (b) indien sodanige toestemming geweier word, deur die hof op aansoek en op billike voorwaardes betreffende koste.

(3) As daar kort betekening sonder verlof van die hof was, kan die hof, in plaas daarvan dat hy 'n aansoek afwys, dit uitstel totdat, op sy vroegste, die termyn wat by hierdie reëls voorgeskryf word, verstryk het; daarna vervallende alle besware teen kort betekening.

(4) Geen prosesstuk of kennisgewing is as gevolg van 'n klaarblyklike spelfout of 'n fout in die syfers of die datum daarvan ongeldig nie.

(5) As 'n party werklik mislei is deur enige sodanige fout in enige prosesstuk of kennisgewing wat aan hom beteken is, kan die hof op aansoek billike verligting aan hom verleen en met dié doel die prosesstuk of kennisgewing nietig verklaar.

VERDAGING EN UITSTEL

36. (1) Die verhoor van 'n aksie of 'n aansoek kan deur die hof of op aansoek of uit eie beweging verdaag of uitgestel word.

(2) Wanneer sodanige verdaging of uitstel *sine die* geskied, kan enige van die partye deur lewering van 'n kennisgewing van herstel, die aksie of aansoek op die rol plaas vir verdere verhoor op 'n dag wat die griffier vir nie vroeër nie as veertien dae na die lewering van die kennisgewing bepaal.

(3) Enige verdaging of uitstel geskied op sodanige voorwaardes betreffende koste en andersins as wat die partye by ooreenkoms bepaal of die hof kan gelas.

NIE-VERSKYNING VAN 'N PARTY, TERUGTREKKING, AFWYSING, ENS.

37. (1) As 'n dagvaarding nie beteken is nie, kan die eiser dit by kennisgewing aan die griffier terugtrek.

(2) Behoudens die bepalings van subreël (1), lewer 'n eiser of 'n aplikant wat 'n aksie of 'n aansoek teen die ander party daarby wil terugtrek, 'n kennisgewing van terugtrekking.

(3) Enige party aan wie 'n kennisgewing van terugtrekking beteken is, kan binne veertien dae daarna by die hof aansoek doen om 'n bevel dat die party wat aldus terugtrek, die aplikant se koste van die aksie of aansoek wat teruggetrek is, sowel as die koste wat uit sodanige aansoek voortspruit, moet betaal.

(4) 'n Onbestrede aansoek ingevolge die bepalings van subreël (3) kan in kamerhof aangehoor word.

(5) Indien die eiser in die kennisgewing van terugtrekking in sodanige kennisgewing toestem om die koste te betaal, het sodanige toestemming die regskrag van 'n bevel van die hof en moet die griffier die koste op versoek van die verweerder takseer.

(6) Deur lewering van 'n kennisgewing kan enige van die partye afstand doen van 'n bepaalde eis of verweer wat hy gepleit het, en sodanige kennisgewing word in ag geneem wanneer die koste getakseer word.

(7) Indien 'n eiser of 'n aplikant nie verskyn op die tyd wat vir die verhoor van die aksie of die aansoek bepaal is nie, kan die aksie of aansoek met koste afgewys word.

(8) Indien 'n verweerder of 'n respondent nie aldus verskyn nie, kan 'n uitspraak van hoogstens die verligting wat geëis word, met koste teen hom gegee word.

(9) Die terugtrekking of afwysing van 'n aksie of 'n bevel van absolusie van die instansie is nie 'n verweer teen enige daaropvolgende aksie nie, maar indien 'n daaropvolgende aksie wat op dieselfde of wesenlik dieselfde skuldoorsaak gegrond is, ingestel word voordat die koste betaal is wat by die terugtrekking, afwysing of bevel van absolusie toegeken is, moet die hof, by aansoek, tensy afdoende gronde tot die teendeel aangevoer word, en as genoemde koste getakseer en betaling daarvan geëis is, beveel dat sodanige daaropvolgende aksie opgeskort word totdat sodanige koste betaal is en dat die eiser die koste van sodanige aansoek om die aksie op te skort, betaal.

OPHEFFING VAN UITSPRAKE

38. Die hof kan, by aansoek deur enigeen wat daardeur geraak word of, in gevalle wat onder paragraaf (c) ressorteer, *suo motu*—

- (a) 'n uitspraak wat deur hom gegee is in die afesigheid van die persoon teen wie daardie uitspraak gegee is, ophef of wysig;
- (b) 'n uitspraak deur hom gegee wat *ab origine* nietig was of wat verkry is deur bedrog of ten gevolge van 'n dwaling wat die partye onderling gemeen het, ophef of wysig;
- (c) klaarblyklike foute in 'n uitspraak ten aansien waarvan geen appél hangend is nie, regstel;
- (d) 'n uitspraak wat nie vir 'n appél vatbaar is nie, ophef of wysig.

AANSOEKE

39. (1) Behalwe waar 'n petisie by wet voorgeskryf is, word 'n aansoek gedoen by wyse van kennisgewing van mosie, gesteun deur 'n be-

by an affidavit setting out the facts upon which the applicant relies for relief.

(2) When relief is claimed against any person, or where it is necessary or proper to give any person notice of such application, the notice of motion shall be addressed to both the registrar and such person.

(3) Every petition shall conclude with the form of order prayed and be verified upon oath or by solemn affirmation by or on behalf of the petitioner.

(4)(a) Every application brought *ex parte* (whether by way of petition or upon notice to the registrar supported by an affidavit as aforesaid) shall be filed with the registrar and set down on a day to be fixed by the registrar. If brought upon notice to the registrar, such notice shall set forth the form of order sought, specify the affidavit filed in support thereof, request him to place the matter on the roll for hearing, and be as near as may be in accordance with Form 2 of Annexure 2.

(b) Any person having an interest which may be affected by a decision on an application being brought *ex parte* may deliver notice of an application by him for leave to oppose, supported by an affidavit setting forth the nature of such interest and the ground upon which he desires to be heard, whereupon the registrar shall set such application down for hearing at the same time as the application first mentioned.

(c) At the hearing the court may grant or dismiss either of or both such applications, as the case may require, or may adjourn the same upon such terms as to the filing of further affidavits by either applicant or otherwise as it deems fit.

(5) (a) Every application other than one brought *ex parte* shall be brought on notice of motion as near as may be in accordance with Form 3 of Annexure 2, and true copies of the notice and all annexures thereto shall be served upon every party to whom notice thereof is to be given.

(b) In such notice the applicant shall appoint an address within the area of jurisdiction of the court at which he will accept notice and service of all documents in such proceedings and shall set forth a day, not less than fourteen days after service thereof on the respondent, on or before which such respondent is required to notify the applicant in writing whether he intends to oppose such application, and shall further state that if no such notification is given the application will be set down for hearing on a stated day, not being less than twenty-one days after service on the said respondent of the said notice.

(c) If the respondent does not, on or before the day mentioned for that purpose in such notice, notify the applicant of his intention to oppose, the applicant may place the matter on the roll for hearing on a day fixed by the registrar.

(d) Any person opposing the grant of an order sought in the notice of motion shall—

(i) within the time stated in the said notice, give the applicant notice in writing that he intends to oppose the application, and in such notice appoint an address at which he will accept notice and service of all documents;

(ii) within twenty-one days after the service on him of the notice of motion, deliver his answering affidavit, if any, together with any relevant documents; and

(iii) if he intends to raise any question of law only, deliver notice of his intention to do so within the time stated in the preceding subparagraph, setting forth such question.

(e) Within fourteen days of the service upon him of the affidavit and documents referred to in subparagraph (ii) of paragraph (d) the applicant may deliver a replying affidavit. The court may at its discretion permit the filing of further affidavits.

(f) Where no answering affidavit or notice in terms of subparagraphs (i) or (ii) of paragraph (d) is delivered within the period referred to in paragraph (b) or subparagraph (ii) of paragraph (d) the applicant may within seven days of the expiry thereof apply to the registrar to allocate a date for the hearing of the application, which may be heard in chambers. Where an answering affidavit or notice is delivered the applicant may apply for such allocation within seven days of the delivery of his replying affidavit or, if no replying affidavit is delivered, within seven days of the expiry of the period referred to in paragraph (e). If the applicant fails so to apply within the appropriate period aforesaid, the respondent may do so immediately upon the expiry thereof. Notice in writing of the date allocated by the registrar shall forthwith be given by applicant or respondent, as the case may be, to the opposite party.

edigde verklaring waarin die feite uiteengesit word waarop die aansoek berus.

(2) Wanneer regshulp teen iemand geëis word, of waar dit nodig of gepas is om iemand kennis van sodanige aansoek te gee, word die kennisgewing van mosie aan sowel die griffier as die betrokke persoon gerig.

(3) Elke petisie eindig met die vorm van bevel wat aangevra word en word deur of namens die petitioner onder eed of plegtige verklaring bevestig.

(4) (a) Elke aansoek wat *ex parte* gedoen word (hetsy by wyse van petisie of by kennisgewing aan die griffier, gesteun deur 'n beëdigde verklaring soos vermeld), word by die griffier ingelewer en deur hom ter rolle geplaas vir verhoor op 'n dag deur hom bepaal. As dit by kennisgewing aan die griffier geskied, moet die kennisgewing die vorm van die bevel wat aangevra word, bevat en die beëdigde verklaring waarop gesteun word noem, en die griffier moet daarin gevra word om die geding vir beregting ter rolle te plaas, en dit moet so na moontlik aan Vorm 2 in Aanhangel 2 wees.

(b) Iemand wat 'n belang het wat geraak kan word deur die beslissing oor 'n aansoek *ex parte*, kan kennis gee van 'n aansoek deur hom om verlof om te bestry, gesteun deur 'n beëdigde verklaring waarin hy die aard van sy belang en die gronde waarop hy verlan om aangehoor te word, uiteensit, waarop die griffier die aansoek ter rolle plaas vir beregting saam met eersgenoemde aansoek.

(c) Die hof kan by die verhoor enigeen van of albei die aansoeke toestaan of afwys, al na omstandighede vereis, of die verhoor uitstel op sodanige voorwaardes betreffende die indiening van verdere beëdigde verklarings deur enige van die applikante as wat hy goeddink, of andersins.

(5) (a) Elke aansoek wat nie 'n *ex parte*-aansoek is nie, word gedoen by kennisgewing van mosie so na moontlik bewoord as in Vorm 3 van Aanhangel 2, en juiste afskrifte van die kennisgewing, en alle aanhangsels daarvan word beteken aan elke party aan wie kennis daarvan gegee moet word.

(b) In sodanige kennisgewing noem die applikant 'n adres binne die regsgebied van die hof waar hy kennisgewing en betekening van alle dokumente in die geding sal aanvaar, en bepaal 'n dag, minstens veertien dae na betekening daarvan aan die respondent, waarvoor of waarop van die respondent vereis word om die applikant skriftelik kennis te gee of hy van voorneme is om die aansoek te bestry en hy meld verder dat as sodanige kennis nie aldus gegee word nie, die aansoek op 'n bepaalde dag minstens een-en-twintig dae na betekening van die kennisgewing aan die respondent, vir beregting ter rolle geplaas sal word.

(c) As die respondent nie binne die tyd in dié kennisgewing vir daardie doel vasgestel, kennis gee van sy voorneme om te bestry nie, kan die applikant die saak vir beregting ter rolle plaas op 'n dag deur die griffier bepaal.

(d) Iemand wat die toestaan van 'n bevel in die kennisgewing van 'n mosie aangevra, bestry—

(i) gee die applikant binne die tyd in genoemde kennisgewing vermeld, skriftelike kennis dat hy van voorneme is om die aansoek te bestry, met vermelding in die kennisgewing van die adres waar hy kennisgewing en betekening van alle dokumente sal ontvang;

(ii) lewer binne een-en-twintig dae na betekening aan hom van die kennisgewing van mosie, sy beantwoordende beëdigde verklaring af, as hy een het, tesame met enige tersaaklike dokumente; en

(iii) as hy net 'n regspunt wil opper, lewer 'n kennisgewing te dien effekte af binne die tyd bepaal in die voorgaande subparagraaf, waarin die regspunt uiteengesit word.

(e) Die applikant kan binne veertien dae na betekening aan hom van die beëdigde verklaring en dokumente in subparagraaf (ii) van paragraaf (d) vermeld, 'n repliserende beëdigde verklaring aflewer. Die hof kan na goeddunke die indiening van verdere beëdigde verklarings toelaat.

(f) As geen beantwoordende beëdigde verklaring of kennisgewing ingevolge subparagraaf (i) of (ii) van paragraaf (d) afgelewer word binne die tydperk in paragraaf (b) of subparagraaf (ii) van paragraaf (d) vermeld, kan die applikant binne sewe dae na die verstryking daarvan by die griffier 'n verhoordatum vir die aansoek aanvaar, wat in kamerhof verhoor kan word. As 'n beantwoordende beëdigde verklaring of kennisgewing wel afgelewer word, kan die applikant binne sewe dae na die aflewing van sy repliserende beëdigde verklaring, of as hy nie een indien nie, binne sewe dae na die verstryking van die tydperk in paragraaf (e) genoem, 'n datum aanvra. As hy nie binne die betrokke tyd soos voornoem 'n datum aanvra nie, kan die respondent dit onmiddellik na die verstryking van die tydperk doen. Skriftelike kennis van die datum deur die griffier toegewys, word onverwyld deur die applikant of die respondent, na gelang van die geval, aan die teenparty gegee.

- (g) Where an application cannot properly be decided on affidavit the court may dismiss the application or make such order as to it seems meet with a view to ensuring a just and expeditious decision. In particular, but without affecting the generality of the foregoing, it may direct that *viva voce* evidence be heard on specified issues with a view to resolving any dispute of fact and to that end may order any deponent to appear personally or grant leave for him or any other person to be subpoenaed to appear and be examined and cross-examined as a witness, or it may refer the matter to trial with appropriate directions as to pleadings or definition of issues, or otherwise.
- (6) The court, after hearing an application, whether brought *ex parte* or otherwise, may refrain from making an order thereon (save as to costs if any) but grant leave to the applicant to renew the application on the same papers supplemented by such further affidavits as the case may require.
- (7) Any person against whom an order is granted *ex parte* may anticipate the return day upon delivery of not less than forty-eight hours' notice.
- (8) Notwithstanding the foregoing subrules, interlocutory and other applications incidental to pending proceedings may be brought on notice supported by such affidavits as the case may require and set down at a time assigned by the registrar or as directed by the president.
- (9) (a) In urgent applications the court or the president may dispense with the forms and service provided for in these rules and may dispose of such matter at such time and place and in such manner and in accordance with such procedure (which shall as far as practicable be in terms of these rules) as it or the president deems fit.
- (b) In every affidavit or petition filed in support of any application under paragraph (a) of this subrule, the applicant shall set forth explicitly the circumstances which he avers render the matter urgent and the reasons why he claims that he could not be afforded substantial redress at a hearing in due course.
- (10) The court may on application order to be struck out from any affidavit any matter which is scandalous, vexatious or irrelevant, with an appropriate order as to costs, including costs as between attorney and client. The court shall not grant the application unless it is satisfied that the applicant will be prejudiced in his case if it be not granted.
- (11) Any unopposed application may be heard in chambers.
- (12) An order obtained *ex parte* shall be as near as possible to Form 5 in Annexure 2.

CURATOR AD LITEM

40. The court may appoint a curator *ad litem* in any case in which such a curator is allowed or required by law for a party to any proceedings brought or to be brought before the court.

PRODUCTION OF RECORD, ENTRY OR DOCUMENT AS EVIDENCE

41. (1) Where it is necessary to give in evidence in the court any record, entry or document of the same court in another action the registrar shall, on reasonable notice, produce and show the original thereof, and the cost of copies shall not be allowed.
- (2) Where it is necessary to give in evidence in another court any such record, entry or document a copy thereof certified by the registrar may be given in evidence without production of the original.

FEES OF REGISTRAR OR CLERK OF THE COURT

42. The fees and charges to be taken by the registrar or clerk of the court, as the case may be, shall be as prescribed in Table B of Annexure 1.

WITNESS EXPENSES

43. The allowance for personal attendance and travelling expenses payable to witnesses appearing before the court shall be calculated as nearly as possible according to the scale prescribed for witnesses in Commissioners' courts.

FEES OF MESSENGER

44. The fees and charges to be taken by the messenger shall be those prescribed for messengers of Commissioners' courts or Magistrates' courts, as the case may be.

- (g) As 'n aansoek nie behoorlik op beëdigde verklarings beslis kan word nie, kan die hof die aansoek van die hand wys of na goeddunke 'n bevel gee om 'n regverdige en spoedige beslissing te verseker. In die besonder, maar sonder om die omvang van die voorgaande in te kort, kan hy beveel dat *viva voce* getuïenis oor gespesifiseerde geskilpunte aangehoor word ten einde 'n feitegeskil te beslis en hy kan vir daardie doel 'n deponent beveel om persoonlik te verskyn of verlof gee dat hy of enigiemand anders gedagvaar word om te verskyn en ondervra en gekruisvra te word as 'n getuie, of hy kan die saak vir verhoor verwys met gepaste voorskrifte betreffende pleitskrifte die omskrywing van geskilpunte, of iets anders.
- (6) Die hof kan na aanhoring van 'n aansoek, hetsy *ex parte* of andersins, weier om 'n bevel daaroor te gee (behalwe betreffende koste, as daar is), maar die applikant verlof gee om die aansoek op dieselfde stukke, aangevul met sodanige verdere beëdigde verklarings as wat nodig mag wees, te hernieu.
- (7) Iemand teen wie 'n bevel *ex parte* toegestaan is, kan die keerdatum vervoeg deur lewering van kennisgewing van minstens agt-en-veertig uur.
- (8) Ondanks die voorgaande subreëls, kan interlokutoriese en ander aansoeke met betrekking tot hangende gedinge, geskied by kennisgewing gesteun deur tersaaklike beëdigde verklarings, en ter rolle geplaas word vir 'n tyd deur die griffier toegewys of deur die voorsitter vasgestel.
- (9) (a) By dringende aansoeke kan die hof of die voorsitter afsien van die vorms en betekening wat dié reëls voorskryf en kan hy so 'n aangeleentheid afhandel waar en wanneer en op die wyse en volgens die prosedure wat hy of die voorsitter goeddink, maar sover moontlik in ooreenstemming met die reëls.
- (b) In elke beëdigde verklaring of petisie wat ter ondersteuning van 'n aansoek ingevolge paragraaf (a) van hierdie subreël ingedien word, moet die applikant uitdruklik die omstandighede vermeld wat volgens hom die aangeleentheid dringend maak en die redes waarom hy beweer dat hy nie mettertyd substansiële verhaal by gewone beregting sou kon kry nie.
- (10) Die hof kan op aansoek beveel dat beweerings wat aanstootlik, kwelsugtig of irrelevant is, uit 'n beëdigde verklaring geskrap word, met 'n gepaste bevel betreffende koste, insluitende koste tussen prokureur en kliënt. Die hof staan nie die aansoek toe nie tensy hy oortuig is dat die applikant in sy saak benadeel sal word as dit nie toegestaan word nie.
- (11) Enige onbestrede aansoek kan in kamerhof aangehoor word.
- (12) 'n Bevel *ex parte* verkry moet so na moontlik aan vorm 5 in Aanhangsel 2 wees.

KURATOR AD LITEM

40. Die hof kan 'n kurator *ad litem* aanstel in enige saak waarin so 'n kurator regtens toegelaat word of van hom vereis word om vir 'n party op te tree by 'n geding wat voor die hof gebring is of gebring staan te word.

VOORLEGGING VAN OORKONDE, INSKRYWING OF DOKUMENT AS GETUÏENIS

41. (1) Wanneer dit nodig is om 'n oorkonde, 'n inskrywing of 'n dokument van die hof, as bewysstuk in dieselfde hof by 'n ander aksie in te dien, moet die griffier, na redelike kennisgewing, die oorspronklike daarvan voorlê en toon, en word geen koste van afskrifte toegestaan nie.
- (2) Wanneer dit nodig is om sodanige oorkonde, inskrywing of dokument as bewysstuk in 'n ander hof in te dien, kan 'n afskrif daarvan wat deur die griffier getuig is, sonder voorlegging van die oorspronklike as bewysstuk ingedien word.

GELDE VAN GRIFFIER OF KLERK VAN DIE HOF

42. Die gelde en koste wat die griffier of die klerk van die hof na gelang van die geval, mag vorder, word in Tabel B van Aanhangsel 1 van hierdie reëls voorgeskryf.

GETUÏEGELD

43. Die toelae vir persoonlike bywoning en reiskoste betaalbaar aan getuies wat voor die hof verskyn, word sover doenlik bereken volgens die skaal wat vir getuies in Kommissarishowe voorgeskryf is.

GELDE VAN DIE GEREGBODE

44. Die gelde en koste wat deur die geregsbode gevorder mag word, is dié wat vir geregsbodes vir Kommissarishowe of landdroshowe, na gelang van die geval, voorgeskryf is.

OFFENCES

45. If any person wilfully insults the president during his sitting or the registrar or other officer during his attendance at such sitting or wilfully interrupts the proceedings of the court or disturbs the peace or order thereof or otherwise misbehaves himself in the place where such court is held, he shall (in addition to his ability to be removed and detained as in rule 4 (3) provided) be liable to be sentenced summarily to a fine not exceeding fifty rand and, in default of payment, to imprisonment for a period not exceeding three months or to such imprisonment without the option of a fine.

46. Any person wilfully disobeying or neglecting to comply with any order of the court shall be guilty of contempt of court and shall be liable, on conviction, to a fine not exceeding fifty rand and, in default of payment, to imprisonment for a period not exceeding three months or to such imprisonment without the option of a fine, whether or not such person is otherwise subject to the jurisdiction of the court.

DEFINITIONS

47. (1) In these rules, unless the context otherwise indicates—
 “apply” means apply on motion and “application” has a corresponding meaning;
 “clerk of the court”, includes an assistant clerk of the court and any person appointed to act as such clerk or assistant;
 “Commissioner” means a Commissioner appointed in terms of section 2 of the Black Administration Act, 1927 (Act 38 of 1927), and in respect of any area for which no Commissioner has been appointed, the Magistrate of the district within which such area is situate;
 “Commissioner’s court” means a Commissioner’s court established in terms of section 10 of the Black Administration Act, 1927 (Act 38 of 1927), and in respect of an area not falling within the jurisdiction of a Commissioner’s court, the Magistrate’s court within the jurisdiction of which such area falls;
 “copy” means a true and correct copy;
 “court” means a divorce court established by proclamation under section 10 of the Black Administration Act, 1927, Amendment Act, 1929 (Act 9 of 1929);
 “deliver” (except in rule 17) means to file or record with the registrar and serve a copy on the opposite party and “delivery” has a corresponding meaning;
 “Magistrate” includes an additional and an Assistant Magistrate;
 “messenger” means the messenger of the Commissioner’s court of the area in which the person whose appearance before the court is required is or resides or in which is situated the property to be attached, as the case may be, and shall include his lawful deputy or any person specially approved by the court to effect any particular service;
 “notice” means notice in writing;
 “party” means any person who is a party to the proceedings;
 “plaintiff”, “defendant”, “applicant”, “respondent” and “party” include the attorney or counsel appearing for such plaintiff, defendant, applicant, respondent or party;
 “registrar” means the officer appointed under rule 1 as registrar of the divorce court having jurisdiction.
 (2) Where anything is required by these rules to be done within a particular number of days or hours, a Saturday, a Sunday or public holiday shall not be reckoned as part of such period.
 (3) All distances shall be calculated over the shortest route reasonably available under the circumstances.

SAVING OF PENDING PROCEEDINGS

48. (1) Nothing in these rules shall affect proceedings pending at the date of commencement of these rules and such proceedings shall be continued and concluded in every respect as if these rules had not been promulgated.

(2) Proceedings shall, for the purposes of this rule, be deemed to be pending if, at the date of commencement of these rules, summons had been issued and shall be deemed to be concluded when judgment is given.

ANNEXURE 1

TABLE A

COSTS AS BETWEEN PARTY AND PARTY

1. (1) Where the amount allowed for an item is specified, the amount is inclusive of all necessary copies, attendances and services (other than services through the messenger) in connection therewith.

MISDRYWE

45. Indien iemand die voorsitter, wanneer die hof in sitting is, of die griffier of ’n ander beampte tydens sy bywoning van sodanige sitting, opsetlik beledig, of die verrigtinge van die hof opsetlik onderbreek of die vrede of orde daarvan opsetlik versteur of hom andersins aan wan-gedrag skuldig maak in die plek waar sodanige hof sitting hou, is hy, benewens ’n bevel ooreenkomstig die bepalings van reël 4 (3) dat hy verwyder en in hegtenis gehou word, ook strafbaar met ’n summieri vonnis van ’n boete van hoogstens vyftig rand en, by wanbetaling, gevangenisstraf van hoogstens drie maande, of sodanige gevangenisstraf sonder die keuse van ’n boete.

46. Iemand wat opsetlik ’n bevel van die hof verontagsaam of versuim om dit uit te voer, maak hom skuldig aan minagting van die hof en kan by skuldigbevinding ’n boete van hoogstens vyftig rand en, by wanbetaling, gevangenisstraf van hoogstens drie maande, of sodanige gevangenisstraf sonder die keuse van ’n boete opgelê word, ongeag of hy andersins aan die jurisdiksie van die hof onderworpe is, al dan nie.

WOORDOMSKRYWINGS

47. (1) In hierdie reëls, tensy onbestaanbaar met die samehang, beteken—
 „aansoek doen” aansoek by wyse van mosie doen en het „aansoek” ’n ooreenstemmende betekenis;
 „afskrif” ’n ware en juiste afskrif;
 „eiser”, „verweerder”, „applikant”, „respondent” en „party” ook die prokureur of advokaat wat namens sodanige eiser, verweerder, applikant, respondent of party verskyn;
 „geregsbode” die geregsbode van die Kommissarishof van die gebied waarin die persoon wie se verskyning voor die hof vereis word, is of woon, of waarin die eiendom is waarop beslag gelê moet word, na gelang van die geval, en sluit dit sy wettige adjunk in of enigiemand wat spesiaal deur die hof goedgekeur is om ’n bepaalde betekening uit te voer;
 „griffier” die beampte wat kragtens reël 1 aangestel is as griffier van die bevoegde egskedingshof;
 „hof” ’n egskedingshof wat by proklamasie ingevolge artikel 10 van die Swart Administrasie Wet, 1927, Wysigingswet, 1929 (Wet 9 van 1929), ingestel is;
 „kennisgewing” skriftelike kennisgewing;
 „klerk van die hof” ook ’n assistent-klerk van die hof en iemand wat aangestel is om as sodanige klerk of assistent op te tree;
 „Kommissaris” ’n Kommissaris aangestel kragtens artikel 2 van die Swart Administrasie Wet, 1927 (Wet 38 van 1927), en ten opsigte van ’n gebied waarvoor geen Kommissaris aangestel is nie, die Landdros van die distrik waarin sodanige gebied geleë is;
 „Kommissarishof” ’n Kommissarishof ingestel ingevolge artikel 10 van die Swart Administrasie Wet, 1927 (Wet 38 van 1927), en ten opsigte van ’n gebied wat nie binne die regsgebied van die Kommissarishof val nie, die Landdroshof binne wie se regsgebied sodanige gebied geleë is;
 „Landdros” ook ’n addisionele Landdros en ’n Assistent-Landdros;
 „lewer”, of „aflewer”, behalwe in reël 17, om by die griffier in te lewer om geliasseer te word en ’n afskrif aan die teenparty te beteken, en „lewering” of „aflewering” het ’n ooreenstemmende betekenis;
 „party” iemand wat ’n party by die geding is.
 (2) Waar hierdie reëls vereis dat iets binne ’n bepaalde getal dae of ure verrig moet word, word ’n Saterdag, ’n Sondag of ’n openbare vakansiedag nie as deel van dié tydperk ingereken nie.
 (3) Alle afstande word langs die kortste roete bereken wat redelikerwys onder die omstandighede beskikbaar is.

HANGENDE GEDINGE WORD NIE GERAAK NIE

48. (1) Geen bepaling in hierdie reëls raak gedinge wat hangende is op die datum waarop hierdie reëls in werking tree nie, en sodanige gedinge word in alle opsigte voortgesit en afgehandel asof hierdie reëls nie afgekondig is nie.

(2) Vir die toepassing van hierdie reël word ’n geding geag hangende te wees indien op die datum van inwerkingtreding van hierdie reëls ’n dagvaarding uitgereik was en word geag afgehandel te wees wanneer uitspraak gegee is.

AANHANGSEL 1

TABEL A

KOSTE TUSSEN PARTY EN PARTY

1. (1) Waar die bedrag wat vir ’n item toegelaat word, gespesifiseer is, sluit dit alle nodige afskrifte, opwagtings en betekenings (uitgesonderd betekenings deur die geregsbode) in verband daarmee, in.

- (2) Where the amount for an item is left blank—
 (a) the drawing of documents shall be allowed at R1,00 per folio;
 (b) fees for copies for filing and service shall also be allowed;
 (c) service shall be allowed at R1,00 for each necessary service;
 (d) where any document appears to the court to be unnecessarily prolix, the court may disallow all or any part of the charge therefor.
- (3) A folio shall be 100 written or printed words. Four figures shall be reckoned as one word.
- (4) Where a charge is allowed for copying or perusing it shall, where not otherwise provided for, be 20c per folio.
2. The registrar shall on taxation disallow any charge unnecessarily incurred.

No.	Item	R c
1	Instruction to sue or defend	10,00
2	Instructions on commission <i>de bene esse</i>	4,00
3	Summons	10,00
4	Claim in reconvention	10,00
5	Plea	10,00
6	Reply, if necessary	7,50
7	Request for further particulars	—
8	Further particulars	—
9	Attendance applying for costs on discontinuance	5,00
10	Schedule of documents	—
11	Production of documents for inspection	3,00
12	Inspecting documents	3,00
13	Subpoena (not more than one for each four witnesses summoned)	2,00
14	Each copy for service	0,30
15	Notice to produce	—
16	Affidavit (other than discovery)	—
17	Interrogatories	—
18	Taking proof of witnesses (each)	—
19	Notice of trial or reinstatement	1,00
20	Preparing for trial (if counsel not employed)	15,00
21	Attending court when action on roll for trial but adjourned	6,00
22	Appearance in court on trial or at examination on commission— for each hour or part thereof spent in court while case is actually being heard	10,00
	Note: (a) These fees apply where counsel is not employed.	
	(b) Where counsel is employed—for instructing counsel a single fee of	10,00
23	Appearance in court on return day	12,50
24	Appearance in court to hear reserved judgment	7,50
25	Letters, etc., R1,00 each subject to maximum fee of	5,00

TAXATION OF COSTS

No.	Item	R c
26	Bill of costs	5,00
27	Notice of taxation and service	1,00
28	Attending taxation	5,00
29	Notice of application for review of taxation and service	3,00
30	Attending on review of taxation	5,00
31	Issue of warrant of execution, arrest, etc. (inclusive fee covering any re-issue)	3,00
32	Security for restitution where necessary	3,00

TABLE B

FEES OF REGISTRAR OR CLERK OF THE COURT

No.	Item	R c
1	On every initial document commencing any action or application which, when received by the registrar, is not related to civil proceedings already on record in the court (For the purposes of this item the word "action" shall not include a counterclaim.)	1,00
2	In addition to the fee, if any, payable under item 1 there shall be paid, where process or any other docu-	

- (2) Waar die bedrag vir 'n item oopgelaat is—
 (a) word ten opsigte van die opstel van dokumente R1,00 per folio toegelaat;
 (b) word gelde vir afskrifte vir liassering en betekening ook toegelaat;
 (c) word betekeningsgeld teen R1,00 vir iedere nodige betekening toegelaat;
 (d) indien dit vir die hof blyk dat 'n dokument onnodig omslagtig is, kan die hof die gelde ten opsigte daarvan in geheel of gedeeltelik afkeur.
- (3) 'n Folio is 100 geskrewe of gedrukte woorde. Vier syfers word as een woord gereken.
- (4) Waar gelde vir afskrifte of noukeurige deurlesing toegelaat word, is dit, as dit nie andersins bepaal word nie, 20c per folio.
2. By taksasie wys die griffier enige koste af wat onnodig aangegaan is.

No.	Item	R c
1	Instruksies om te dagvaar of te verdedig	10,00
2	Instruksies by kommissie <i>de bene esse</i>	4,00
3	Dagvaarding	10,00
4	Eis in rekonsensie	10,00
5	Pleit	10,00
6	Replik, indien nodig	7,50
7	Versoek om nadere besonderhede	—
8	Nadere besonderhede	—
9	Verskyning in verband met aansoek om koste by staking	5,00
10	Lys van dokumente	—
11	Voorlegging van dokumente ter insae	3,00
12	Insae in dokumente	3,00
13	Getuiedagvaarding (hoogstens een vir iedere vier gedagvaarde getuies)	2,00
14	Iedere afskrif vir betekening	0,30
15	Kennisgewing tot voorlegging	—
16	Beëdigde verklaring (uitgesonderd vir blootlegging)	—
17	Vraagpunte	—
18	Afneem van verklaring van getuie, (elk)	—
19	Kennisgewing van verhoor of herstel	1,00
20	Voorbereiding vir verhoor (as 'n advokaat nie verskyn nie)	15,00
21	Opwagting in die hof as aksie op rol is vir verhoor, maar uitgestel word	6,00
22	Verskyning in die hof tydens verhoor of by ondersoek op kommissie— vir elke uur of gedeelte daarvan in hof teenwoordig terwyl saak werklik verhoor word	10,00
	Let Wel: (a) Hierdie gelde is van toepassing indien advokaat nie verskyn nie.	
	(b) Indien advokaat wel verskyn—vir opdrag aan advokaat 'n enkele bedrag van	R10,00
23	Verskyning in hof op keerdag	12,50
24	Verskyning in hof om voorbehoue uitspraak te hoor	7,50
25	Briewe, ens., elk R1,00, onderworpe aan 'n maksimum bedrag van	5,00

TAKSASIE VAN KOSTE

No.	Item	R c
26	Kosterekening	5,00
27	Kennisgewing van taksasie en betekening	1,00
28	Bywoning van taksasie	5,00
29	Kennisgewing van aansoek om hersiening van taksasie en betekening	3,00
30	Opwagting by hersiening van taksasie	5,00
31	Uitreiking van lasbrief vir eksekusie, arres, ens. (allesomvattende gelde wat heruitreiking dek)	3,00
32	Sekerheidstelling vir restitusie indien nodig	3,00

TABEL B

GELDE VAN GRIFFIER OF KLERK VAN DIE HOF

No.	Item	R c
1	Op elke aanvangsdokument waardeur 'n aksie of aansoek begin word wat, wanneer dit deur die griffier ontvang word, nie betrekking op 'n siviele geding genotuleer in die hof, het nie (Vir doeleindes van hierdie item sluit die woord „aksie” nie 'n teeneis in nie.)	1,00
2	Benewens die gelde, as daar is, wat ingevolge item 1 betaalbaar is, is daar indien 'n prosesstuk of ander	

No.	Item	R c
	ment is prepared and written out by the registrar or the clerk of the court, the following fees for his services—	
	(a) summons, defence or counterclaim	1,00
	(b) subpoena, warrant of execution or other process or document	0,50
3	The additional fees under item 2 shall also be payable in respect of any process on any form printed by the Government Printer which was not written out and prepared by the registrar or the clerk of the court.	
4	On any request to inspect any record—	
	(a) if its correct number is furnished	0,50
	(b) otherwise for every 100 entries to be searched ...	0,50
5	For a copy of a record made by the registrar or clerk of the court, for each folio or part thereof	0,30
6	For examining and certifying a copy of a record for each folio or part thereof	0,20

NOTES

1. (1) All court fees are to be paid by means of revenue stamps to be affixed to process and cancelled by the registrar or clerk of the court as the case may be.

(2) A registrar or clerk of the court who has omitted to take any such fees shall be liable to pay and make good the amount thereof to the Treasury: Provided that the registrar or the clerk of the court, as the case may be, may in return recover from the party who did not stamp or understamped in the first instance.

2. (1) Where any dispute arises between the registrar or the clerk of the court, as the case may be, and any person desiring to lodge any document as to whether the document is or is not sufficiently stamped, the question shall be referred, in the case of the registrar, to the president of the court and, in the case of the clerk of the court, to the Commissioner. The president or Commissioner, as the case may be, shall decide the question in a summary manner and record his decision in writing.

(2) The president's or Commissioner's decision shall be final for the purpose of the action or matter in respect of which such document is lodged and shall discharge the registrar or clerk of the court, respectively, from any liability under clause 1 hereof; but such decision shall be without prejudice to any rights of any other interested person.

(3) No charge shall be made for the inspection of the record of any case on the business day next succeeding the day on which judgment was delivered, nor to any party to any case at any time before judgment or within one year after judgment.

3. For the purpose of this Table "folio" means one A4 standard page.

ANNEXURE 2

FORMS

DSO 5

FORM 1—SUMMONS COMMENCING ACTION

IN THE DIVORCE COURT

HELD AT CASE NO.

In the matter between:

..... Plaintiff
and
..... Defendant

To the Messenger of the Commissioner's Court,

INFORM A.B., of (state sex, occupation and address) (hereinafter referred to as the defendant), that C.D., of (state sex, occupation and address) (hereinafter referred to as the plaintiff), hereby institutes action against him/her in which action the plaintiff claims the relief and on the grounds set out in the particulars annexed hereto.

No.	Item	R c
	dokument deur die griffier of die klerk van die hof opgestel en uitgeskryf word, die volgende gelde vir sy dienste betaalbaar—	
	(a) dagvaarding, verweer of teeneis	1,00
	(b) getuiedagvaarding, lasbrief vir eksekusie of ander prosesstuk of dokument	0,50
3	Die bykomende gelde ingevolge item 2 is ook betaalbaar ten opsigte van enige prosesstuk op enige vorm deur die Staatsdrukker gedruk wat nie deur die griffier of die klerk van die hof uitgeskryf of opgestel is nie.	
4	By enige versoek om in enige oorkonde insae te kry—	
	(a) as die juiste nommer daarvan verstrekk word	0,50
	(b) andersins, vir elke 100 inskrywings wat deursoek moet word	0,50
5	Vir 'n afskrif van 'n oorkonde deur die griffier of klerk van die hof opgestel, vir elke folio of gedeelte daarvan	0,30
6	Vir die nasien en waarmaking van 'n afskrif van 'n oorkonde, vir elke folio of gedeelte daarvan	0,20

OPMERKINGS

1. (1) Alle hofgelde moet deur middel van inkomsteseëls betaal word wat op die prosesstuk geplak en deur die griffier of die klerk van die hof, na gelang van die geval, gerojear moet word.

(2) 'n Griffier of 'n klerk van die hof wat versuim het om sodanige gelde te vorder, is aanspreeklik vir die betaling van die betrokke bedrag aan die Tesourie: Met dien verstande dat die griffier of die klerk van die hof, na gelang van die geval, op sy beurt die betrokke bedrag van die party kan verhaal wat in die eerste plek te min seëls opgeplak het, of geen seëls opgeplak het nie.

2. (1) Indien daar 'n geskil ontstaan tussen die griffier of die klerk van die hof, na gelang van die geval, en iemand wat 'n dokument wil inlewer, oor die vraag of daar voldoende seëls op die dokument is al dan nie, moet die geskil in die geval van die griffier na die voorsitter van die hof verwys word en in die geval van die klerk van die hof, na die Kommissaris. Die voorsitter of die Kommissaris, na gelang van die geval, besleg dit summier en boekstaaf sy beslissing.

(2) Die voorsitter of die Kommissaris se beslissing is afdoende vir doeleindes van die aksie of geding ten opsigte waarvan die dokument ingelewer word en onthef onderskeidelik die griffier of die klerk van die hof van aanspreeklikheid ingevolge klousule 1 hiervan, maar sodanige beslissing raak nie enige regte van enige ander belanghebbende persoon nie.

(3) Geen gelde word gevorder vir insae in die oorkonde van 'n saak op die kantoordag wat onmiddellik volg op die dag waarop uitspraak gegee is, of van 'n party by enige saak te eniger tyd voordat uitspraak gegee word of binne een jaar na uitspraak nie.

3. Vir doeleindes van hierdie Tabel beteken „folio” een A4-standaardbladsy.

AANHANGSEL 2

VORMS

DSO 5

VORM 1—DAGVAARDING WAARDEUR AKSIE BEGIN WORD

IN DIE EGSKEIDINGSHOF,

GEHOUTE SAAK NO.

In die saak tussen:

..... Eiser/es
en
..... Verweerder/es

Aan die Geregsbode van die Kommissarishof,

VERWITTIG A.B., van (meld geslag, beroep en adres) (hieronder die verweerder/es genoem), dat C.D., van (vermeld geslag, beroep en adres) (hieronder die eiser/es genoem), hierby 'n aksie teen hom/haar instel waarin hy/sy die regshulp eis wat in die aangehegte besonderhede aangegee word, op die gronde daarin uiteengesit.

INFORM the defendant further that if he/she disputes the claim and wishes to defend the action he/she shall—

- (i) within one month of the service upon him/her of this summons file with the registrar of this Court at (set out the address of the registrar) or with any clerk of the Commissioner's court a notice of his/her intention to defend and serve a copy thereof on the plaintiff, which notice shall give an address for the service upon the defendant of all notices and pleadings in the action;
- (ii) thereafter, and within seven days after filing and serving notice of intention to defend as aforesaid, file with the registrar and serve upon the plaintiff a plea or exception, with or without a counterclaim.

INFORM the defendant further that if he/she fails to file and serve notice as aforesaid judgment as claimed may be given against him/her without further notice to him/her or if, having filed and served such notice, he/she fails to plead, except, or to counterclaim judgment may be given against him/her.

DATED at this day of 19

Registrar of the Divorce Court

ANNEXURE TO SUMMONS

Particulars of claim

.....

Plaintiff/Plaintiff's attorney.

Address at which plaintiff will accept service of process

Postal address of plaintiff/plaintiff's attorney

Residential address of plaintiff

FORM 2—NOTICE OF MOTION

(To Registrar)
IN THE DIVORCE COURT,

HELD AT CASE NO.
In the matter of

Applicant.

TAKE NOTICE that application will be made on behalf of the above-named applicant on the day of 19 at 09h30 or as soon thereafter as my counsel/attorney may be heard for an order on the following terms:

- (a)
- (b)
- (c)

The affidavit of annexed hereto will be used in support thereof.

Kindly place the matter on the roll for hearing accordingly.

DATED AT

Applicant/Applicant's attorney

To the Registrar of the above-named Court.

VERWITTIG die verweerder/es voorts, dat indien hy/sy die eis betwis en die aksie wens te verdedig, hy/sy—

- (i) binne een maand na die betekening aan hom/haar van hierdie dagvaarding by die griffier van hierdie hof te (vermeld die adres van die griffier) of by enige klerk van die Kommissarishof 'n kennisgewing van sy/haar voorneme om te verdedig, moet inlewer, en 'n afskrif daarvan aan die eiser/es moet beteken, waarin 'n adres vermeld moet word vir die betekening aan die verweerder/es van alle kennisgewings en prosessstukke in die aksie;
- (ii) daarna, en binne sewe dae na inlewering en betekening van bedoelde kennisgewing van voorneme om te verdedig, by die griffier 'n pleit of eksepsie, met of sonder 'n teeneis, inlewer en aan die eiser/es beteken.

VERWITTIG die verweerder/es voorts dat indien hy/sy versuim om bedoelde kennisgewing in te lewer en te beteken, uitspraak soos aangevra teen hom/haar gegee kan word sonder verdere kennisgewing aan hom/haar, of as hy/sy sodanige kennisgewing ingelewer en beteken het maar versuim het om te pleit, eksepsie op te werp of 'n teeneis in te stel, uitspraak teen hom/haar gegee kan word.

Gedateer te , op hede die dag van 19

Griffier van die Egskeidingshof

AANHANGSEL BY DAGVAARDING

Besonderhede van eis

.....

Eiser(es)/Eiser(es) se Prokureur.

Adres waar eiser(es) betekening van prosessstukke sal aanvaar

Posadres van eiser(es)/eiser(es) se prokureur

Woonadres van eiser/es

VORM 2—KENNISGEWING VAN MOSIE

(Aan Griffier)
IN DIE EGSKEIDINGSHOF,

GEHOU TE SAAK NO.
In die saak van

Applikant.

NEEM KENNIS dat aansoek namens bogenoemde applikant op die dag van 19 om 09h30 of so spoedig daarna as wat my advokaat/prokureur aangehoor kan word, gedoen sal word om 'n bevel met die volgende bepalinge:

- (a)
- (b)
- (c)

Die beëdigde verklaring van hierby aangeheg, sal ter ondersteuning daarvan gebruik word.

Geliewe die saak dienooreenkomstig vir verhoor ter rolle te plaas.

GEDATEER TE

Applikant/Applikant se Prokureur

Aan die Griffier van bogenoemde Hof.

FORM 3—NOTICE OF MOTION

(To Registrar and Respondent)

IN THE DIVORCE COURT,

HELD AT CASE NO.
In the matter between:..... Applicant
and
..... Respondent.TAKE NOTICE that
(hereinafter referred to as the applicant) intends to make application to
this Court for an order—(a) (here set forth the form of order
prayed)

(b)

(c)

and that the accompanying affidavit of
(or petition where required by law) will be used in support thereof.TAKE NOTICE further that the applicant has appointed
.....
(here set forth an address within the jurisdiction of the court) at which
he/she will accept notice and service of all process in these proceedings.TAKE NOTICE further that if you intend opposing this application
you are required (a) to notify the applicant/applicant's attorney in writing
on or before
and (b), within fourteen days of the service of this notice upon you, to
file your answering affidavits, if any; and, further, that you are required
to appoint in such notification an address within the jurisdiction of the
above-named Court at which you will accept notice and service of all
documents in these proceedings.If no such notice of intention to oppose is given, the application will
be made on at 09h30

DATED AT this of 19

.....
Applicant or Applicant's attorney
(Address)

To:

- (1) A.B.
-
- (Address)
-
- (2) The Registrar,

..... Divorce Court.

FORM 4—EDICTAL CITATION: SHORT FORM OF PROCESS

IN THE DIVORCE COURT

HELD AT CASE NO.

In the matter between:

..... Plaintiff
and
..... Defendant.

To:

A. B. (sex),
(occupation), formerly residing at
but whose present whereabouts are unknown:TAKE NOTICE that by summons issued by this Court, you have
been called upon to give notice within
days after publication hereof to the registrar and to the plaintiff/plain-
tiff's attorney of your intention to defend (if any) in an action wherein
C
D claims —

- (a)
-
- (b)
-
- (c)

VORM 3—KENNISGEWING VAN MOSIE

(Aan Griffier en Respondent)

IN DIE EGSKEIDINGSHOF,

GEHOUTE SAAK NO.
In die saak tussen:..... Applikant
en
..... Respondent.NEEM KENNIS dat
(hieronder die applikant genoem) voornemens is om by hierdie hof
aansoek te doen om 'n bevel—(a) (Sit hier die vorm van aange-
vraagde bevel uiteen)

(b)

(c)

en dat die bygaande beëdigde verklaring van
(of petisie waar regtens vereis) gebruik sal word ter ondersteuning
daarvan.NEEM VERDER KENNIS dat die applikant
(meld hier 'n adres binne die regsgebied van die hof) aangewys het
waar hy/sy kennisgewings en die betekening van prosesstukke in hierdie
verrigtinge sal aanvaar.NEEM VERDER KENNIS dat indien u voornemens is om hierdie
aansoek te bestry, u (a) die applikant-of applikant se prokureur voor of
op skriftelik daarvan
in kennis moet stel, en (b) binne veertien dae na die betekening van
hierdie kennisgewing aan u, u antwoordende beëdigde verklarings, as u
het, moet inlewer, en verder dat u in dié kennisgewing 'n adres binne
die regsgebied van bogenoemde Hof moet aangee waar u kennisge-
wings en die betekening van alle dokumente in hierdie verrigtinge sal
aanvaar.Indien geen kennis van voorneme om te bestry, gegee word nie, sal
die aansoek op om 09h30 gedoen word.GEDATEER TE op hede die
dag van 19
Applikant of sy/haar Prokureur
(Adres)

Aan:

- (1) A.B.
-
- (Adres)
-
- (2) Die Griffier
-
- Egskeidingshof.

VORM 4—EDIKTALE DAGVAARDING: VERKORTE VORM
VAN PROSES

IN DIE EKSKEIDINGSHOF,

GEHOUTE SAAK NO.

In die saak tussen:

..... Eiser/es
en
..... Verweerder/es

Aan:

A. B. (geslag),
(beroep), voorheen woonagtig te
maar wie se huidige verblyfplek onbekend is:NEEM KENNIS dat u, deur middel van 'n dagvaarding wat by hier-
die hof uitgeneem is, aangesê is om kennis te gee, binne
dae na die publikasie hiervan, aan die griffier en aan die ciseres/ciser(es)
se prokureur, van u voorneme om te verdedig (indien u so 'n voorneme
het) in 'n aksie waarin C
D eis —

- (a)
-
- (b)
-
- (c)

TAKE NOTICE further that if you fail to give such notice, judgment may be granted against you without further reference to you.

DATED AT this day
of 19
Registrar

Plaintiff/Plaintiff's attorney

Address for service:

FORM 5—ORDER FOR INTERDICTION OBTAINED *EX PARTE*

It is ordered:

1. That a rule *nisi* be and it is hereby granted calling upon (respondent) of (respondent's address), to show cause, if any, to this Court on the day of 19 at h or so soon thereafter as he can be heard, why shall not be interdicted from (set out the acts from which respondent or any other person is restrained) pending the decision of an action to be brought by the applicant against the said (respondent) for (set out the nature of the claim).
2. That the said action be commenced within 48 hours.
3. That this rule operate as an interim interdict.

By Order of the Court

REGISTRAR

Applicant's Attorney
(Address)

NEEM VERDER KENNIS dat indien u versuim om aldus kennis te gee, uitspraak teen u gegee kan word sonder verder verwysing na u.

GEDATEER TE op hede die dag
van 19
Griffier

Eiser(es)/Eiser(es) se Prokureur

Adres vir betekening:

VORM 5—BEVEL TOT INTERDIK *EX PARTE* VERKRY

Daar word gelas:

1. Dat 'n bevel *nisi* hierby verleen word whereby (respondent) van (respondent se adres), aangesê word om op die dag van 19 om h of so gou daarna as wat hy verhoor kan word, voor hierdie Hof gronde aan te voer, as daar gronde is, waarom nie by interdik verbied sal word om (meld die handeling wat die respondent of 'n ander persoon verbied word om te verrig) hangende die beslissing in 'n aksie wat die applikant teen genoemde (respondent) gaan instel vir (meld die aard van die eis).
2. Dat voormelde aksie binne 48 uur begin.
3. Dat hierdie bevel as 'n tussentydse interdik geld.

Op las van die Hof

GRIFFIER

Prokureur vir Applikant
(Adres)

CONTENTS

Department of Co-operation and Development

GOVERNMENT NOTICE

No.	PAGE
R.2726 Divorce Courts—Rules	1

INHOUD

Departement van Samewerking en Ontwikkeling

GOEWERMENSKENNISGEWING

No.	BLADSY
R.2726 Egskeidingshowe—Reëls	1